

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیهٔ معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس

آموزش قرآن کریم

صنف ۴

unicef
د هر ماشوم لپاره
برای هر طفل

سال چاپ: ۱۳۹۵ هـ ش.

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیهٔ معلم
ریاست عمومی انکشاف تعلیمی و تألیف
کتب درسی

کتاب معلم
رهنمای تدریس آموزش قرآن کریم
صنف چهارم

سال چاپ: ۱۳۹۵ هـ ش

مؤلف

- مایل آقا متقی عضو علمی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.

ایدیت علمی

- محمد آصف کوچی مسؤول بخش اسلامیات

ایدیت زبانی

- معاون سرمؤلف عبدالرزاق کوهستانی

کمیتهٔ دینی، سیاسی و فرهنگی

مولوی عبدالوکیل عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت اسلامی

کمیتهٔ نظارت

- دکتور اسدالله محقق معین انکشاف نصاب تعلیمی و تربیهٔ معلم.
- دکتور شیر علی ظریفی رئیس پروژهٔ انکشاف نصاب تعلیمی.
- سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.

کمپوز و دیزاین: حمیدالله غفاری

بسم الله الرحمن الرحيم

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

پیام وزیر معارف

سپاس بیکران آفریدگاری را که انسان را در احسن تقویم آفرید و او را قدرت بیان بخشید و به زیور علم و اندیشه آراست و درود بی پایان بر پیامبر مکرم اسلام حضرت محمد مصطفی- صلی الله علیه وسلم- که معلم بزرگ انسانیت است و پیام‌آور رحمت و هدایت و روشنایی.

تعلیم و تربیت نقطهٔ آغاز هر تحول و سنگ‌بنای توسعه در هر جامعه است. هدف اصلی تعلیم و تربیت به فعلیت رساندن نیروهای بالقوهٔ انسان و شگوفا ساختن استعدادهای درونی وی است.

کتاب درسی یکی از ارکان مهم در فرایند تعلیم و تربیت محسوب می‌شود که همگام با تحولات و پیشرفت‌های علمی نوین و مطابق با نیازمندی‌های جامعه تهیه و تألیف می‌گردد و باید دارای ظرفیت و ظرافتی باشد که بتواند آموزه‌های دینی و اخلاقی را توأم با فرآورده‌های علوم جدید با میتودهای نوین به شاگردان منتقل کند.

کتابی که اکنون در اختیار شما قرار دارد، بر اساس همین ویژه‌گی‌ها تهیه و تألیف شده است. سعی وزارت معارف همواره براین بوده که نصاب تعلیمی و کتب درسی معارف کشور، متکی بر مبانی تعلیم و تربیت اسلامی و حفظ هویت ملی، مطابق با معیارهای علمی و روش‌های تربیتی نوین بوده، استعدادهای دانش آموزان را در همه زمینه‌های اخلاقی و علمی شگوفا گرداند و قدرت تفکر، ابتکار و حس جستجوگری را در آن‌ها تقویت بخشد. ترویج فرهنگ گفتگو و رواداری، تقویت حس وطن دوستی، مهربانی، گذشت و همبسته‌گی از خواست‌های دیگر وزارت معارف است که باید در کتب درسی متبلور باشد.

کتاب‌های درسی بدون داشتن معلم خوب و مسلکی نمی‌تواند اهداف مورد نظر را بر آورده سازد. معلم یکی از ارکان مهم تعلیم و تربیت و مجری برنامه‌های آموزشی و تربیتی است. از معلمان و آموزگاران خوب، متعهد و دلسوز کشورم که ستیزه با سیاهی و نادانی را پیشهٔ خود ساخته اند، صمیمانه آرزومندم که با تطبیق دقیق و مخلصانهٔ نصاب تعلیمی، کودکان و جوانان میهن را بسوی فتح قله‌های رفیع دانش، اخلاق و معنویت رهنمون گردند.

کامیابی نظام آموزشی کشور بدون همکاری جدی مردم غیر ممکن است. ازین رو از همه اقشار و افراد ملت شریف افغانستان، بخصوص از خانواده‌ها و اولیای محترم شاگردان خواهشمندم که از هیچگونه همکاری در جهت تحقق اهداف معارف دریغ نورزند. همچنان از همه نویسنده‌گان، دانشمندان، متخصصان تعلیم و تربیت و اولیای محترم شاگردان تقاضا می‌شود که با ارائهٔ نظریات و پیشنهادهای سالم و نقدهای سازندهٔ خود وزارت معارف را در بهبود هر چه بیشتر کتاب‌های درسی همکاری نمایند.

لازم می‌دانم از تمام مؤلفان دانشمند و کارمندان اداری و فنی وزارت معارف که در تهیه، تألیف، طبع و توزیع این کتاب زحمت کشیده اند و از همه نهادهای ملی و بین المللی که در زمینهٔ چاپ و توزیع کتب درسی همکاری نموده اند، قدردانی و تشکر نمایم.

در اخیر از خداوند منان استدعا دارم که به لطف بی‌پایان خود، ما را در تحقق آرمان‌های مقدس معارف یاری رساند. إنه سمیعٌ قریبٌ مجیب.

دکتور اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف

فهرست

عناوین | صفحه

مقدمه

آموختن وآموختاندن قرآن کریم از جمله وجایب مهم مسلمانان وضرورت مبرم برای جامعهٔ اسلامی میباشد؛ بنابراین ما به عنوان مسلمان در تدریس مضمون آموزش قرآن کریم مصداق حدیث نبوی باشیم {خَیرُکم مَن تعلَمَ القُرآنَ وَعَلّمَهُ} بهترین شما کسی است که قرآن را میآموزد و برای دیگران میآموزاند.

به تأسی از فرمودهٔ فوق معلمان محترم در تدریس این مضمون باید حتی المقدور سعی ورزند، تا این که سبب نیل سعادت دنیا و آخرت ایشان شود و از جهت دیگر شاگردان بتوانند به هدف عالی که همانا آموختن قرآنکریم است دست یابند ؛ همچنان در این کتاب(رهنمای تدریس آموزش قرآن کریم) علاوه از بیان قواعد تجویدی، ترجمه و تفسیر سوره های (القارعه، تکاثر و همزه) به خاطر معلومات بیشتر صورت گرفته است.

مؤلف برای تدریس مضمون فوق الذکر نکات مهم را برای معلمان در زیر تقدیم مینماید :

- در هرهفته سه ساعت درسی و در تمام سال تعلیمی هفتاد و هشت ساعت درسی میباشد.

تعداد دروس کتاب (آموزش قرآن کریم صنف چهارم) هفتاد و هشت ساعت است.

- مضمون آموزش قرآن کریم سه بخش میباشد : الف – بخش معلومات ب- بخش تلاوت ج- بخش حفظ.
- معلم محترم در تدریس آموزش قرآن کریم شاگردان را به نطق صحیح حروف هجا مکلف میسازد.
- معلم محترم شاگردان را به خواندن حروف با حرکت و بدون حرکت که در رسم الخط قرآن کریم وجود دارند؛ ولی تلفظ نمیشوند آشنا میسازد .
- برای بخش محفوظات صنف چهارم سه سورهٔ (القارعه، تکاثر و همزه) درنظر گرفته شده است که حفظ دو سوره آن قبل از چهار نیم ماه و حفظ یک سوره آن بعد از چهارنیم ماه مطلوب است.

معلم محترم در هر هفته حفظ دو آیت از محفوظات را برای شاگردان کار خانه گی میدهد و زمانی که هر سورهٔ تمام شد چنان که در این کتاب رهنمایی شده در پهلوی درس ناظره با استفاده از چوکات رهنما، درس حفظ را برای شاگردان نیز تقدیم میکند و هنگامی که به درس های حفظ میرسد سوره ها را به حیث درس مراجعه تدریس مینماید.

- برای شاگردان تلقین شود تا در ساعت آموزش قرآن کریم با وضو باشند و در حمل و نقل کتاب آموزش قرآن کریم آداب را رعایت نموده وبه آن احترام گذارند.
- هردرس آموزش قرآن کریم به مراحل زیر تقسیم شده است :
- مرحلهٔ اول : خواندن کلمات قرآنی.
- مرحلهٔ دوم : خواندن جملات آیت قرآنی .
- مرحلهٔ سوم : خواندن آیهٔ مکمل.
- مرحلهٔ چهارم : خواندن و تمرین برخی از کلمات به منظور تلفظ درست و تجوید تطبیقی .
- معلم محترم خواندن آیات درس روز آینده را برای شاگردان کارخانه گی میسپارد.

- معلم محترم در جریان تمام مراحل دروس و روش ها با بسیار مهربانی و لطف درس را برای شاگردان تقدیم میکند، همواره ایشان را همکاری و تشویق میکند و از هرنوع توهین و تحقیر به آنها خود داری مینماید.

– در اخیر این کتاب(رهنمای تدریس آموزش قرآن کریم) علامات وقف و اقسام آن بیان شده است.

درس اول

عنوان: سورهٔ های قرآن کریم

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- تعداد سوره های مکی را بیان کرده بتوانند.
- به تلاوت قرآن کریم علاقه مند شوند.
- بدانند که شهر مکهٔ مکرمه و مدینهٔ منوره در کدام کشور موقعیت دارد.

دانش لازمی

- سوره های مکی که تعداد شان به ۸۶ سوره میرسد در مدت سیزده سال در مکهٔ مکرمه نازل شده اند. گرچه بعضی از این سوره ها در حوالی مکهٔ مکرمه نازل شده است؛ اما از لحاظ این که پیامبر ﷺ مقیم شهر مکهٔ مکرمه بود، آن سوره نیز به سورهٔ مکی مسمی شده است و دارای ویژه گی های خاص میباشند.

این سوره ها بیشتر بر عقیده ترکیز دارند.

- در این سوره ها داستان اقوام گذشته به خاطر پند و عبرت بیشتر به نظر میرسد.

در این سوره ها مسلمانان بیشتر مورد تشویق و ترغیب به کار های نیکو، صبر و استقامت قرار گرفته اند.

- واضح است این که حضرت رسول الله ﷺ با از نزول سورهٔ (علق) که اولین سورهٔ مکی است از جانب خداوند متعال در شهری که ظلم، تعدی، وحشت و حتی زنده به گور کردن دختران حاکم بود ؛ به پیامبری مبعوث شد و مسؤولیت ابلاغ، دعوت، بشارت نذارت و رسالت را به دوش گرفت، آن حضرت ﷺ در مدت سیزده سال تام این مسؤولیت را به طور پنهانی و آشکار بدون ملالت، خسته گی، بدون حراس از دشمنان توحید و مانعین حق و دعوت در شهر مکهٔ مکرمه پیش برد ؛ بزرگترین تسلیت برای ایشان و مسلمانان در دوره بعثت همین نزول آیات و سوره های مکی بود تا اینکه از طرف خداوند متعال برای شان اجازهٔ هجرت داده شد. مدت دعوت سری و یا پنهانی سه سال بود، تا این که خداوند متعال دستور دعوت آشکار را داد و فرمود: ﴿فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾﴾

ترجمه: پس آنچه را که بدان مامور هستی آشکار کن و از مشرکان روی گردان؛ پروای شان را مکن.

سورهٔ های مدنی بر آن سورهٔ ها گفته میشود که در مدینهٔ منوره شرف نزول یافته اند گرچه بعضی از این سوره ها در مناطق دیگر نازل شده اند طور مثال: پیامبرﷺ در سفر و یا در جهاد میبود؛ اما نسبت بر این که آن حضرت ﷺ مقیم شهر مدینهٔ منوره بودهٔ آن سوره نیز از جملهٔ سوره های مدنی به شمار میرود. که تعداد آنها به ۲۸ سوره بالغ میرسد.

چند ویژه گی از سوره های مدنی

- این سوره ها بیشتر روی عمل و مکلفیت ها ترکیز دارند.
- اکثریت آیات احکام از این سوره ها استنباط شده اند.
- در این سوره ها قوم یهود بیشتر مورد خطاب قرار گرفته اند.
- حضرت رسول الله ﷺ بعد از سپری نمودن سیزده سال در مکهٔ مکرمه به اراده خداوند متعال به شهر یثرب که نام قدیمی مدینهٔ منوره بود هجرت کرد و مسؤولیت رسالت خود را به مدت ده سال، یعنی تا هنگام رحلت در این شهر به انجام رساند و

نسبت به آن نبوغی که داشت توانست اسلام را از یک دولت کوچک به یک امپراطوری قوی اسلامی ، مقتدر و فاتح فارس و روم مبدل سازد ؛که بر این حقیقت حتی کفار معترف اند.

روش تدریس: مطالعه،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	معلم محترم بعد از احوال پرسی، ارتقاء شاگردان را به صنف چهارم تبریک گفته به تنظیم صنف، گرفتن حاضری میپردازد؛ سپس مضمون آموزش قرآن کریم صنف چهارم را برای شاگردان معرفی نموده و در مورد ویژه گی هایی آن و سوره های که در این سال قرار است حفظ شود؛ معلومات داده و همچنان درمورد اهمیت و فواید آموختن قرآن کریم صحبت میکند.	شاگردان به سخن های معلم خود دقت میکنند.
۲۵ دقیقه	– بعد از نوشتن عنوان درس جدید (سوره های قرآن کریم) درتخته؛ شاگردان را متوجه کتاب های شان نموده و درس را با آواز مناسب می‌خواند. – سپس درس را توسط چند شاگرد به خوانش می‌گیرد و در عین حال صنف را کنترول نموده اشتباهات شان را اصلاح مینماید. برای شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه تلاوت نمایند و به مشکلات شان رسیده گی میکند. – به شاگردان سفارش مینماید تا هر یک با شاگرد پهلوی خود در مورد سوره های مکی و مدنی بحث و گفتگو کند.	– شاگردان به درس گوش فرا می‌دهند. – شاگردان درس را خاموشانه مطالعه مینمایند. – شاگردان به شکل دونفری در مورد سوره های مکی ومدنی با هم بحث و گفتگو مینمایند.
۵ دقیقه	– از چهار شاگرد میخواهد تا هریک به نوبت پیش روی صنف آمده و درس را از روی کتاب بخواند ضمناً با آنان همکاری مینماید. خلاصه – سوره های مکی آن سوره های اند که قبل از هجرت نازل شده اند و تعداد آنها به ۸۶ سوره میرسد ؛ سورهٔ اخلاص از سوره های مکی است. و سوره های مدنی به سوره های گفته میشود که بعد از هجرت نازل شده اند سورهٔ البقره از جملهٔ سوره های مدنی است.	– چهار شاگرد به نوبت پیش روی صنف آمده وفعالیت شان را انجام میدهند و سایر شاگردان متوجه فعالیت ایشان میباشند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** با طرح سوالات زیر شاگردان ارزیابی میشوند. – عنوان درس امروز ما چه بود؟ – تعداد سوره های مدنی چند است ؟ – سوره ها مکی قبل از هجرت نازل شده اند و یا بعد از هـجرت؟ **کار خانه گی** – برای شاگردان هدایت می‌دهد تا درس را یک بار در کتابچه های شان بنویسند	شاگردان به سوالات معلم پاسخ می‌دهند.

درس دوم

عنوان: فضایل قرآن کریم

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که با تلاوت یک حرف چند نیکی داده میشود.
- به تلاوت قرآن کریم علاقه مند شوند.
- بدانند که برای دفع سحر و جادو کدام سوره ها مؤثر است.

دانش لازمی

قرآن کریم دارای اوصاف و فضایل عالی بوده چنانچه پیامبر ﷺ در مورد چنین فرموده :

عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

ترجمه : از حضرت عثمان ﷺ روایت است : رسول الله ﷺ فرمود: بهترین شما کسی است که قرآن را بیاموزد و برای دیگران بیاموزاند.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «إِنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُحِبُّ هَذِهِ السُّورَةَ {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} [الإخلاص: ١]، قَالَ: إِنَّ حُبَّكَ إِيَّاهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

ترجمه :از حضرت انس ﷺ روایت است مردی گفت : ای رسول خدا من این سوره را دوست دارم «قل هوالله ُ أحد » رسول الله ﷺ فرمود: یقیناً دوستی تو به این سوره ترا به جنت داخل میکند.(زیرا این سوره بیانگر توحید است)

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ الم حَرْفٌ، أَلْفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ» .رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ.

ترجمه : از حضرت ابن مسعود ﷺ روایت : که رسول الله ﷺ فرمود : کسی که یک حرف از کتاب الله را بخواند در مقابل برای او نیکی است و نیکی یک بر ده حساب میشود، پس نمیگوییم که (الم) حرف است بلکه الف حرفی و لام حرفی و میم حرفی است.

– گذشته از همه فضیلت و برتری قرآن کریم نسبت به سایر کتب آسمانی در این است که تا به روز قیامت احکامش قابل اجرا و عمل میباشد، مانند، تورات، زبور و انجیل مقید به یک زمان نیست و نیز کتابی است که به تمام بشریت نازل شده است نه بر ای یک قوم و نیز قرآن کریم کتابی است که خداوند متعال حفظ و نگهداری آن را خود به دوش گرفته است و در آیت نهم سورۀ حجر میفرماید :

(إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ)

ترجمه : یقیناً ما قرآن را نازل کردیم و ما خود حافظ آن هستیم.

که بنابراین قرآن کریم به خلاف کتب آسمانی دیگر از هر نوع تحریف و تغییر مصون میباشد .

در زمان حیات آن حضرت ﷺ کتابت قرآن کریم به طوری که امروز ما آن را به دست داریم یعنی مصحفی که مشتمل تمام قرآن کریم باشد وجود نداشت؛ بلکه به گونۀ پراکنده در اشیای مختلف نوشته شده بود تا آن که، در زمان خلافت حضرت ابوبکر

ﷺ در جنگ یمامه بیشتر از هفتاد تن حفاظ قرآن کریم شهید شدند حضرت عمر ﷺ از حراس این که به شهادت حفاظ قرآن کریم برخی آیات قرآن ناپدید نشود ؛ برای خلیفهٔ مسلمین(ابوبکرﷺ) پیشنهاد کرد تا قرآن کریم در یک مصحف نوشته شود خلیفهٔ مسلمین این پیشنهاد را بعد از بسیار تأکید حضرت عمر ﷺ قبول کرد و برای کاتبین وحی دستور داد تا همهٔ آیات را گرد هم آورده در یک مصحف بنویسند و آنها که در رأس شان حضرت زید بن ثابت ﷺ قرار داشت به بسیار اخلاص و افتخار این کار را انجام میدهند و همین قرآنی که ما به دست داریم حاصل زحمات ایشان میباشد.

روش تدریس: مطالعه،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵دقیقه ۲۵دقیقه	معلم محترم بعد از مسایل مقدماتی درس گذشته ر ا با طرح این سوال ارزیابی مینماید: سوره های مکی به کدام سوره ها گفته میشود.؟ - بعد از نوشتن عنوان درس جدید (فضایل قرآن کریم) روی تخته؛ شاگردان را متوجه کتاب های شان ساخته و درس را با آواز مناسب می‌خواند، سپس از سه شاگرد میخواهد تا درس را به آواز بلند بخوانند و خود اشتباهات شان را اصلاح مینماید. - بعد برای شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه تلاوت نمایند و از تمام شاگردان وارسی مینماید. - به شاگردان سفارش مینماید تا هریک با همصنفی پهلویش در مورد فضایل قرآن کریم بحث وگفتگو نماید. - از چهار شاگرد میخواهد تا هریک به نوبت پیش روی صنف آمده و درس را از روی کتاب بخواند ؛ ضمناً با آنان همکاری نموده وتشویق شان میکند. **خلاصه** - کسی که یک حرف قرآن کریم را بخواند برایش ده نیکی داده میشود. تلاوت سورهٔ اخلاص از روی ثواب برابر ثلث قرآن کریم است بهترین مسلمان کسی است که قرآن را میآموزد و به دیگران میآموزاند. **ارزیابی** با طرح سوالات زیر شاگردان ارزیابی میشوند. - عنوان درس امروز ما چه بود؟ - چند فضیلت قرآن کریم را بیان کنید؟ - خواندن قرآن کریم چه فضیلت؟ **کار خانه گی** - برای شاگردان هدایت می‌دهد تا درس را یک بار در کتابچه های شان بنویسند	- شاگردان به درس گوش فرا می‌دهند. - شاگردان درس را خاموشانه مطالعه مینمایند. - شاگردان به شکل دونفری در مورد فضایل قرآن کریم با هم بحث و گفتگو مینمایند. - چهار شاگرد به نوبت پیش روی صنف آمده و فعالیت شان را انجام میدهند وسایر شاگردان متوجه فعالیت ایشان میباشند. شاگردان به سوالات معلم پاسخ می‌دهند.

درس سوم

عنوان: تلاوت آیت(۱۰۹) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که اقلاب یک حرف دارد که آن حرف (ب) است.
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی

اظهار در لغت آشکار کردن را گویند و در اصطلاح آشکار ادا کردن نون ساکن و تنوین است، حروف اظهار عبارت از (ء، هـ ع، ح، غ، خ) این حروف را حروف حلقی نیز گویند. مانند : (مِّنۡ أَهۡلِ)

- در آیت درس علاوه از قاعدهٔ اظهار قواعد دیگر؛ چون ادغام و اقلاب که مربوط به احکام نون ساکن و تنوین میشوند وجود دارد که رعایت آن ها نیز ضرور میباشد ؛ مانند:

(كَثِيرٌ مِّنۡ) که تنوین دو پیش در حرف (م) ادغام شده است و حرف (م) یکی از حروف ششگانه ادغام که در کلمه (یرملون) جمع شده اند میباشد.

و در (مِّنۢ بَعۡدِ) اقلاب صورت گرفته است ؛چون بعد از تنوین حرف (ب) که حرف اقلاب است واقع شده است.

- در کلمه (قَدِيرٌ) باوجود این که حرف (ر) تنوین دارد؛ اما به سبب وقف آیت حکم حرف سوم ماقبل را که مکسور است، به خود میگیرد و از این لحاظ باریک خوانده میشود در غیر آن حرف (ر) اگر مفتوح و یا مضموم باشد و یا این که تنوین دو زبر و دو پیش داشته باشد پر خوانده میشود؛ تنها در صورتی که مکسور باشد باریک خوانده میشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵دقیقه ۲۵دقیقه	معلم محترم بعد از، مسایل مقدماتی با طرح چند سوال درس گذشته را ارزیابی میکند. - کی میتواند تعداد سوره های مدنی را بیان نماید؟ - بعد از نوشتن عنوان درس جدید (آیت ۱۰۹سورهٔ البقره) روی تخته؛ شاگردان را متوجه کتاب های شان نموده و تمام مراحل درس را با آواز مناسب می‌خواند. - بعد برای شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه تلاوت نمایند و کلمات جدول اخیر را بیشتر نزد خود تکرار کنند معلم محترم مشکلات شانرا حل مینماید.	- شاگردان به درس گوش فرا می‌دهند. - شاگردان درس را خاموشانه

۵ دقیقه	- همچنان چند تن از شاگردان را هدایت میدهد تا به نوبت مرحلهٔ اول درس را خوانده و سایر شاگردان به تعقیب وی تکرار نمایند در جریان فعالیت صنفی از شاگردان نظارت میکند. - سپس از شش شاگرد میخواهد تا هرکدام در جای خود نشسته مراحل درس را بادقت بخوانند و خود متوجه قرائت شان بوده اشتباهات شان اصلاح مینماید، سپس کلمات جدول اخیر درس را روی تخته نوشته بالای شاگردان مشق مینماید. - از دو شاگرد میخواهد تا هر یک به نوبت پیش روی صنف آمده و یک کلمه را از روی تخته دو باره بنویسد، ضمناً با آنان همکاری صورت میگیرد.	تلاوت مینمایند. - چهار شاگرد به نوبت پیش روی صنف آمده وفعالیت شان را انجام میدهند و سایر شاگردان متوجه فعالیت ایشان میباشند. - شش شاگرد به نوبت فعالیت شان را انجام میدهند وسایر شاگردان متوجه فعالیت ایشان میباشند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** - کی میتواند مرحله اول درس را بخواند؟ - کی میتواند کلمهٔ (حَتّٰی) را روی تخته بنویسد و نیز بگوید که آیا حرف (ی) در آن تلفظ میشودیا خیر؟ - کی میتواند مرحلهٔ دوم درس را بخواند؟ **کار خانه گی** - معلم محترم دو آیت۱-۲سورهٔ القارعه تلاوت نموده و برای برای شاگردان هدایت می‌دهد تا آن را حفظ نمایند. نوت : قابل ذکر است که تمام آیاتی را که برای حفظ کارخانه گی میدهد نخست خودش تلاوت مینماید.	شاگردان به سوالات معلم پاسخ می‌دهند.

درس چهارم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۰) سوره البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که حرف مشدد در حقیقت دو حرف است.
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- حروف را از مخرج شان درست تلفظ کرده بتوانند.

دانش لازمی

- لام لفظ الله جل جلا له به اعتبار حرکت ما قبلش گاهی پُر و گاهی باریک ادا میگردد، که در اینجا تنها به تشریح پر خواندن آن میپردازیم : هر گاه لام لفظ الله جل جلا له فتحه یا ضمه داشته باشد مفخم (پر) خوانده میشود.

- درآیه (وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا الزَّكَوٰةَ) حرف (ز) و حرف (ص) مشدد اند؛ طوری ادا شوند که هم حق صفت شان و هم حق مشدد بودن شان هر دو رعایت گردد، این حروف از جملهٔ حروف (صفیر) میباشند حروف صفیر عبارت از سه حرف است: (ص،ز،س) صفیر یک صدای خاصی است که در هنگام تلفظ حروف مذکور از میان دندان های ثنایای پایین و دندان های اضراس بالا خارج میشود.

- مخرج این دو حرف (ز، ص): تماس نوک زبان با ثنایای پایین و تماس کناره زبان با دندان های اضراس بالا میباشد.

- در عین حال حرف (ص) به صفت استعلا متصف است یعنی پر ادا میشود، حروف استعلا و یا مستعلیه عبارت از هفت حرف میباشند: خ، ص، ض، غ، ط ق، ظ که در این عبارت جمع شده اند: (خُصَّ ضَغطٍ قِظ) در هنگام ادا کردن حروف مذکور بیخ زبان به طرف کام مایل میشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	معلم محترم بعد از مسایل مقدماتی با طرح چند سوال درس گذشته را ارزیابی مینماید. - کی میتواند مرحله سوم درس گذشته را درست بخواند؟ - بعد از نوشتن عنوان درس جدید (آیت ۱۱۰سورهٔ البقره) درتخته؛ توجه شاگردان را به کتاب های شان جلب نموده و تمام مراحل درس را با آواز مناسب تلاوت مینمایند.	- شاگردان به درس گوش فرا می‌دهند.
۲۵ دقیقه	چند شاگرد را به نوبت نزد تخته خواسته و برای شان هدایت میدهد تا هر یک شان یک مرحله از درس را بخوانند البته مرحلهٔ اول و دوم را	

	طوری بخوانند که سایر شاگردان بعد از آنها تکرار نماید. بر خلاف مرحلۀ سوم که شاگرد تنها خودش میخواند و سایر شاگردان به تلاوت وی گوش فر ا میدهند. - برای شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه تلاوت نمایند و خود از تمام شاگردان نظارت میکند و مشکلات شان را حل مینماید.	- شاگردان درس را خاموشانه تلاوت مینمایند.
	- همچنان چند تن از شاگردان را هدایت میدهد تا هر یک به نوبت مراحل درس را بخواند و از دیگران میخواهد که به تلاوت آنها گوش دهند در جریان فعالیت با دقت به تلاوت شاگردان گوش داده صنف را کنترول مینماید.	- چهار شاگرد به نوبت پیش روی صنف آمده وفعالیت شان را انجام میدهند وسایر شاگردان متوجه فعالیت ایشان میباشند.
۵ دقیقه	- از شش شاگرد میخواهد تا هرکدام در جای خود نشسته مراحل درس را بادقت بخواند و اشتباهات شان را اصلاح مینماید، سپس کلمات جدول اخیر درس را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان تمرین مینماید.	- شش شاگرد به نوبت فعالیت شان را انجام میدهند وسایر شاگردان متوجه فعالیت ایشان میباشند.
۱۰ دقیقه	- از دو شاگرد میخواهد تا هریک به نوبت پیش روی صنف آمده و یک کلمه را از روی تخته دو باره بنویسد در جریان فعالیت با آنان همکاری مینماید. **ارزیابی** - کی میتواند مرحله اول درس را بخواند؟ - کی میتواند کلمۀ (بَصِيْرٌ) را روی تخته بنویسد؟ - کی میتواند مرحله دوم درس را بخواند؟ **کار خانه گی** - برای شاگردان هدایت می‌دهد تا درس را چند بار بخوانند.	- شاگردان به سوالات معلم پاسخ می‌دهند.

درس پنجم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۱) سوره البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- اهمیت علم تجوید را درک کنند.

دانش لازمی

تعریف علم تجوید:

- تجوید در لغت به معنای نیکو گردانیدن را گویند.

و در اصطلاح درست ادا کردن حروف، شناختن مخارج، صفات حروف و رعایت نمودن محل وقف و، و صل را تجوید گویند.

- موضوع علم تجوید:

علم تجوید از حروف الفبا یعنی از حرف(الف) تا حرف (ی) قرآن کریم که بیست و هشت حرف عربی میباشد بحث میکند.

- غرض علم تجوید:

تلفظ حروف از مخارجشان و نگهداری زبان از لحن و خطاء در هنگام تلفظ کلمات و تلاوت قرآن کریم است.

- حکم علم تجوید:

- برای هر مسلمان فرض است که قرآن کریم را مطابق احکام و قواعد تجوید بخواند چنان که خداوند متعال فرموده است: (وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيلًا) ترجمه: قرآن را با دقت بخوان، حضرت علی ﷺ میگوید: مراد از ترتیل تجوید است. یعنی قرآن را با تجوید بخوان.

- مخرج هـ قسمت اخیر حلق است باید دقیق از مخرجش ادا گردد. تلفظ این حرف در کلمات درس بالای شاگردان تمرین شود.

ترجمه آیت درس: و گفتند (یهود، نصارا) هرگز داخل نشود به بهشت مگر آنکه باشد یهود یا نصارا ! این آرزو های (باطله) شان است بگو: بیارید دلیل خود را ؛ اگر هستید راستگویان.

- تفسیر: یهود ادّعا داشتند که جز ما دیگری به جنت داخل نمیشود و نصارا مدعی بودند که جز ما دیگری به جنت داخل نمیشود این ادعای شان از لحاظ این بود که هر یک خود را دوستان و حتی فرزندان خداوند میشمردند؛ چنان که خداوند کریم در آیت هژدهم سوره مائده این افترای شان را بیان فرمود است: «وَقَالَتِ الْيَهُوْدُ وَالنَّصٰرٰى نَحْنُ اَبْنٰٓؤُا اللّٰهِ وَاَحِبَّآؤُهٗ ؕ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوْبِكُمْ ؕ بَلْ اَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ ؕ يَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ؗ وَاِلَيْهِ الْمَصِيْرُ»

ترجمه: یهودان و نصرانیان گفتند ما پسران خدا و دوستان او هستیم بگو: پس چرا شما را به (کیفر) گناه های تان عذاب می‌کند؛ بلکه شما (هم) بشرید از جمله کسانی که آفریده است هر که را بخواهد می‌آمرزد و هر که را بخواهد عذاب می‌کند و فرمانروایی آسمانها و زمین و آنچه میان آن دو می باشد از آن خداست و بازگشت (همه) به سوی اوست.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه ۲۵ دقیقه ۵ دقیقه ۱۰ دقیقه	معلم محترم بعد از، مسایل مقدماتی با طرح چند سوال درس گذشته را ارزیابی مینماید. -کی میتواند مرحله سوم درس گذشته را درست بخواند؟ - بعد از نوشتن عنوان درس جدید تلاوت آیت (۱۱۱) سورهٔ البقره درتخته؛ شاگردان را متوجه کتاب‌های شان گردانیده و تمام مراحل درس را با آواز مناسب می‌خواند. - سه شاگرد را هدایت میدهد تا به نوبت مرحلهٔ اول درس را یکی بعد دیگر در جای خود در حال نشسته خوانده و سایرین به تعقیب شان کلمات درس را تکرار کنند. - همچنان چهار شاگرد را مکلف به خواندن مرحلهٔ دوم درس مینماید تا هرکدام یک سطر چوکات را به نوبت بخواند و بقیه شاگردان بعد از خواندن آنها تکرار نمایند همکاری و تشویق صورت میگیرد. - برای شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه تلاوت نمایند و خودش در مقابل آنها ایستاده از تمام شاگردان نظارت نموده و مشکلات شان را حل مینماید. - همچنان برای چند تن از شاگردان را هدایت میدهد تا به نوبت مرحلهٔ اول درس را خوانده و سایر شاگردان به کتاب های شان دقت مینمایند، سپس از شش شاگرد میخواهد تا هرکدام در جای خود نشسته مراحل درس را با دقت بخواند سعی شود تا شاگردانی که نسبت به درس کم علاقه هستند مورد توجه و خطاب قرار گیرند و خود صنف را نیز کنترول نموده اشتباهات شان را اصلاح مینماید، سپس کلمات جدول اخیر درس را روی تخته نوشته و بالای شاگردان تمرین مینماید. - از دو شاگرد میخواهد تا هریک پیش روی صنف آمده و یک کلمه را از روی تخته دو بار بنویسد، در جریان فعالیت با آنان همکاری مینماید. **ارزیابی** ۱- کی میتواند مرحله اول درس را بخواند؟ ۲- کی میتواند کلمهٔ (قُلْ) را روی تخته بنویسد؟	- شاگردان به درس گوش فرا می‌دهند. - شاگردان درس را خاموشانه تلاوت مینمایند. - چهار شاگرد به نوبت فعالیت شان را انجام میوسایر شاگردان تکرار مینمایند. - شش شاگرد به نوبت فعالیت شان را انجام میدهند و سایر شاگردان متوجه فعالیت ایشان میباشند.

	۳- کی میتواند مرحله دوم درس را بخواند؟ **کار خانه گی** - برای شاگردان هدایت می‌دهد تا درس را چند باربخوانند.	- شاگردان به سوالات معلم پاسخ می‌دهند.

درس ششم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۲) سوره البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانندکه مخرج حرف (هـ) اخیر حلق است .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- حکم اظهار را دانسته و نیز حروف آن را بشناسند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در کلمه (وَجۡهَهُۥ) دقت صورت گیرد تا حق هر دو حرف (هـ) ادا شود و نیز سعی شود از مخرجش که همانا قسمت آخر حلق است ادا گردد تا فرق بین این حرف و حرف (ح) صورت گیرد.

- مد صله : این مد هنگامی پدید میآید که حرف (هـ) ضمیر غایب مفرد مذکر مضموم و یا مکسور در آخر کلمه واقع شود و قبل و بعد از آن نیز حرف متحرک باشد مانند : (فَلَهُۥ،عِبَادِهِۦ)

- در (أَجۡرُهُۥ) مد صله است که حکم مد منفصل را دارد، مد منفصل آنست که حرف مد در یک کلمه و سبب آن که همزه است در کلمه ما بعد واقع شده باشد حکم این مد جایز است؛ چون گاهی قصر (دوحرکت مانند مد اصلی) ادا میشودو گاهی طول (به اندازه چهارحرکت) کش میشوداز این لحاظ این مد را به نام مد جایز نیز یاد میکنند.

- نزد امام حفص رحمه الله که ما طبق روایت آن تلاوت میکنیم این مد از چهار الی پنج حرکت کش میشود.

- مثال های مد منفصل: (بِمَآ أُنزِلَ،إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ، فَتَلَقَّىٰٓ ءَادَمُ،إِنَّنَآ ءَامَنَّا،لَآ إِلَٰهَ،فِيٓ أَيِّ،فَقَالُوٓاْ إِنَّآ)

برای شاگردان وظیفه داده شود تا مثال های اظهار، را که در این درس است تمرین نمایند بعد از هر یک پرسیده شود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن دو آیت اول و دوم سوره القارعه تو سط شاگردان از حفظ و اصلاح اشتباهات شان برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت دیگر آن را (۳-۴) دقیق حفظ نمایند.

درس هفتم

عنوان: تلاوت جزء اول آیت (۱۱۳) سوره البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که نون ساکن و تنوین چهار حکم دارند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

نون ساکن و تنوین را شناخته و آنها را از هم فرق کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

احکام نون ساکن و تنوین: نون ساکن و تنوین دارای چهار حکم میباشند ۱- اظهار ۲- اخفا ۳- ادغام ۴- اقلاب

- نون ساکن عبارت از نونی است که حرکت نداشته و در هر حالت: وصل، وقف، لفظ و رسم خط آن ثابت میماند؛ به طور مثال: (اِنْ، اَنْزَلَ،مَنْ)

- تنوین عبارت از دو زبر، دو زیر و دو پیش میباشد.

- نون ساکن از تنوین در سه حالت فرق دارد: ۱- نون ساکن در وسط و آخر کلمه میآید و ادا میشود اما تنوین فقط در آخر کلمه میآید ۲- نون ساکن در لفظ و در خط ثابت میماند؛ اما تنوین فقط در لفظ ادا میشود و در خط به شکل دو زبر و دو زیر و دو پیش نوشته میشود. ۳- نون ساکن در حالت وصل، وقف ثابت میماند؛ اما تنوین فقط در حالت وصل ثابت میماند.

- شاگردان تلفظ حروف (ص) و (ر) را در کلمات این درس تلفظ نمایند

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر و غیره.

درس هشتم

عنوان: تلاوت جزء دوم آیت (۱۱۳) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که اظهار در لغت به معنای آشکار کرد است .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- تعریف: اظهار در لغت به بمعنای آشکار کردن است. و در اصطلاح تجوید عبارت از برآوردن حرف از مخرجش در هنگام تلفظ به شکل آشکار است ؛ یعنی زبان قبل از تلفظ حرف اظهار کاملاً در محل حرف نون چسپیده و حرف اظهار به گونه ساده بدون هیچ تغییری ادا میشود.

شاعر حروف اظهار را در نظم چنین آورده است:

حروف حلقی شش بود ای با وفا ـــــ همزه و ها، عین و حا، غین و خا

هر گاه یکی از این حروف شش گانه بعد ازنون ساکن و یا تنوین بیایند، اظهار صورت میگیرد.

- حرف (ع) از جملۀ حروف حلقی است که مخرج آن وسط حلق میباشد، در هنگام تلفظ این حرف سعی شود تا به حرف همزه تبدیل نشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

درس نهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۴) سوره البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بفهمند که ادغام به دو نوع است .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- حکم ادغام را در کلمات درس رعایت کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- ادغام در لغت به معنای داخل کردن و در اصطلاح تجوید داخل کردن نون ساکن و تنوین در یکی از حروف شش گانه ادغام میباشد. حروف ادغام در کلمه (یرملون) جمع شده اند، در چهار حرف این کلمه یعنی در حروف (ی، م، ن، و) ادغام باغنه صورت میگیرد. و در دو حرف دیگر آن یعنی (ل،ر) ادغام بدون غنه صورت میگیرد. در (مِمَّنْ مَّنَعَ) ادغام با غنه واقع شده است ؛ چون بعد از نون ساکن حرف (م) آمده است.
- غنه عبارت از آوازی است که از خیشوم بینی (آخربینی) خارج میشودبه شکلی که اگر دهن هم بسته شود آواز جریان میداشته باشد.
- در (أَنْ يُّذْكَرَ) و در (خِزْيٌ وَّلَهُمْ) ادغام باغنه است.
- در کلمه (خَآئِفِيْنَ) مد متصل واقع شده است.
- شاگردان تلفظ حرف (ذ) را در کلمات این درس تمرین نمایند تا خود شان عملاً مخرج حرف (ذ) را دریابند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن دو آیت سوم و چهارم سورۀ القارعه توسط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت (۵-۶) آن را دقیق حفظ نمایند.

درس دهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۵) سوره البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بداانند که حرف لام لفظ الله جل جلاله دو حکم دارد .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- حکم حرف (لام) لفظ الله «ج» را رعایت کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- حرف لام لفظ الله «ج» دو حکم دارد ؛ درصورتی که حرف ماقبل لفظ جلاله فتحه و یا ضمه داشته باشد لفظ جلاله پر خوانده میشودم مانند: (وَجْهُ اللهِ،إِنَّ اللهَ)

مثال های خارج از درس: (بِمَآ أَنْزَلَ اللهُ، اَللهُ الَّذِیْ، وَلَوْ يَشَآءُ اللهُ، تَنْصُرُوا اللهَ)

هر گاه حرف ما قبل لفظ جلاله کسره داشته باشد باریک خوانده میشود مانند: وَلِلّٰهِ

مثال های خارج از درس: (عَنْ سَبِيْلِ اللهِ، فَاعْبُدِ اللهَ، بِاللهِ)

در کلمه (فَثَمَّ) در هنگام تلفظ و مشق کلمات بر حرف (ث) ترکیز بیشتر صورت گیرد و برای شاگردان تذکر داده شود که مخرج این حرف نوک زبان سر دندان های ثنایای بالا است و با حرف (ذ) شریک مخرج میباشد، دقیق تلفظ کردن این حرف از مخرجش آن را از حرف (س) تمیز میکند؛ لذا سعی شود که از مخرجش تلفظ گردد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس یازدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۶) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که اخفاء پانزده حرف دارد .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- ادغام مثلین را شناخته بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در (بَلْ لَّهٗ،كُلٌّ لَّهٗ) ادغام مثلین واقع شده است.
- هرگاه دو حرف همانند در مخرج و صفت در کنار هم قرار گیرند و حرف اول ساکن و دومی متحرک باشد در یکدیگر ادغام میشوند این ادغام را مثلین گویند مانند: مثال های فوق.
- مثال های خارج از درس: (فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ، وَقَدْ دَّخَلُوْا بِالْكُفْرِ، اَقُلْ لَّكَ
- بعد از کلمه (وَلَدًا) حرف لام کوچک آمده است و این حرف علامه وصل میباشد؛ یعنی نباید در موجودیت این حرف (لا) وقف صورت گیرد.
- تنوین در کلمه (وَلَدًا) اخفاء میشود؛ چون بعد از آن حرف (س) در کلمه (سُبْحٰنَهٗ) آمده است و حرف (س) از حروف پانزدگانه اخفاء میباشد. و حروف اخفاء عبارت اند از: ت، ث، ج، د، ذ، ز، س،ش، ص، ض ط، ظ، ف، ک،ق.

اخفاء در لغت به معنای پنهان کردن را گویند و در اصطلاح تجوید پنهان کردن نون ساکن و تنوین است

مثال های خارج از درس: (مِنْ قَبْلُ، وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُو انْتِقَامٍ، شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ، اَنْزَلَ عَلَيْكَ، عِنْدِ)

- شاگردان تلفظ حرف (ق) را در کلمات این درس به صورت عملی تمرین نمایند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس دوازدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۷) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که مخرج حرف (ع) وسط حلق است .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- همزه وصل را بشناسند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- احکام همزه وصل و همزه قطع:

همزه وصل آن است که با حرکات زبر، زیر و یا هم پیش بوده و برای تلفظ کلماتی که با حرف ساکن آغاز میشوند از آن استفاده میشود. مانند: اِضرب، اُدخل، اَلحَمدُ.

- هرگاه همزه وصل در ابتدای کلمه قرار گیرد مانند: مثال های فوق تلفظ میشود، اما هرگاه در وسط کلمات آید نوشته میشود؛ ولی تلفظ نمیشود. مانند: (بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ) - همزه   قطع آن است که اگر در آغاز کلمه و یا هم در وسط کلمه آید هم نوشته میشود و هم تلفظ و شکل آن این است (أ، إ)

در کلمات جدول مشق و تمرین دو قاعده تجوید است: ۱- مد منفصل ۲- اخفاء، علاوه از مثال های کتاب درسی این دو قاعده برای شاگردان توضیح شود.

- در هنگام تلفظ کلمه اول آیت درس سعی شود تا حرف (ع) از مخرجش که (وسط حلق) است ادا شود و اگر دقت صورت نگیرد به حرف همزه بدل میشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن دو آیت پنجم و ششم سورۀ القارعه تو سط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت (۷-۸) آن را دقیق حفظ نمایند.

درس سیزدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۸) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حروف حلقی را بشناسند.
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در (قَدْ بَيَّنَّا) دقت صورت گیرد تا حروف (ی،ن) مشدد ادا شوند و این کلمه بالای شاگردان بیشتر مشق شود.
- حرف (ت) مدور و یا تأنیث در حالت وقف به حرف (هـ) بدل میشود. مانند: این کلمه درس: (اٰيَةٌ)

البته به اعتبارعلامه وقف مطلق که آن علامه عبارت از حرف (ط) کوچک است.

- تعریف مخرج

مخرج اسم مکان است در لغت جای خروج را گویند. و در اصطلاح عبارت از جای برآمدن حرف است و یا به عبارت دیگر جای تولید حرف را گویند. مانند: حلق که مخرج شش حرف است (ء، ها،ع، حا، غ، خا)، هر گاه ما بخواهیم مخرج حرفی را در یابیم آن حرف را ساکن نموده همزه وصل متحرک را برآن د اخل کرده تلفظ میکنیم و هرجای که آواز ما قطع شده همان جا مخرج همان حرف مطلوب است.

- مخارج حروف به چهار قسمت تقسیم شده اند: ۱- جوف (فضای دهن) ۲- دهن ۳- لسان ۴- شفتان
- شاگردان شیوهٔ یافتن مخارج حروف را که در کتاب درسی شرح شده به صورت عملی کار نمایند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهاردهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۱۹) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که دندان های ثنایای کدام دندان ها اند ..
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- چهار مخرجی که در درس سیزدهم بیان شد - جوف (فضای دهن) ۲- دهن ۳- لسان ۴- شفتان به طور مفصل در یازده نکته توضیح میشود. ۱- لب ها مخرج حروف (ب، م، و) میباشد. ۲- دندان های بالا با لب پایین مخرج حرف (ف) است. ۳- جوف ثنایای بالا و پایین مخرج حروف (ث، ذ، ظ) میباشد. ۴- بیخ ثنایای بالا همراه با ابتدای لثه (گوشت بیخ دندان) مخرج حروف (ت، د، ض، ط، ل، ن) میباشد. ۵- لثه مخرج حروف (ر، ز، س، ش) میباشد. ۶- قسمت آخر لثه همراه با ابتدای سخت کام مخرج حروف (ج، ش) میباشد.۷- قسمت وسط کام مخرج حرف (ی) میباشد. ۸- قسمت آخر کام مخرج حرف (ک) میباشد. ۹- لهات مخرج حروف (ق، غ، خ) میباشد. ۱۰- حلق مخرج حروف (ع، ح) میباشد. ۱۱- حنجره یا قسمت آخر حلق مخرج حروف (ء، هـ) میباشد

لثه عبارت از گوشتی است که در بیخ دندان وجود دارد. و لهات عبارت از آن زبانچه کوچکی است که در قسمت آخر کام و بیخ حلق قرار دارد.

- بعضی از حروف اند که در مخرج با هم شریک ؛ اما در صفات متفاوت اند مانند: حروف (د،ت) که مخرج مشترک دارند؛ اما در صفت از هم فرق دارند چون حرف (د) به صفت قلقله متصف است و در عین حال از حروف مجهوره است اما حرف (ت) نه از حروف قلقله است و نه از حروف مجهوره؛ بلکه از حروف غیر قلقله و از حروف مهموسه میباشد.

و بعضی حروف اند که در صفت مشترک ؛ اما در مخرج از هم فرق دارند مانند: حروف (ط، ق) این دو حرف در صفت قلقله و تفخیم باهم مشترک اند؛ اما از لحاظ مخرج کاملاً از هم فرق دارند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پانزدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۰) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که حرف (ص) پر خوانده میشود .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– حرف (ص) را با رعایت مخرج و صفت ادا کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی:

– در (وَلَا النَّصٰرٰى) حرف (ص) پر خوانده میشود ؛ چون از حروف مستعلیه میباشد و نیز حرف (ر) پر خوانده میشود چون مفتوح است.

– در (مِنْ وَّلِيٍّ وَّ،) ادغام با غنه در نون ساکن و تنوین هر دو آمده و در کلمه (جَآءَكَ) مد متصل واقع شده است که از چهار الی پنج و در هنگام وقف تا شش حرکت این مد کش میشود، اندازه کش هر حرکت مد از لحاظ زمانی به اندازه بازشدن یک انگشت دست میباشد، و نیز برای شان گفته شود که در (وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ) سعی کنند حرف (ع) را از مخرجش دقیق ادا کنند تا به حرف همزه بدل نشود.

در کلمه (نَصِيْرٍ) حرف (ر) باریک خوانده میشود چون تنوین دو زیر دارد.

– برای شاگردان گفته شود تا در هنگام تلفظ حرف (ط) صفت استعلای آن را در نظر گیرند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن دو آیت هفتم و هشتم سورهٔ القارعه توسط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا سه آیت آخر آن را (۹–۱۱) دقیق حفظ نمایند.

درس شانزدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۱) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که مد متصل تا چند حرکت کش میشود .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– مد متصل را در هنگام تلاوت رعایت کرده بتوانند

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

– در (فَأُولَٰٓئِكَ) مد متصل است، چون حرف مد و سبب آن در یک کلمه جمع شده اند.

مد متصل در صورت وصل از چهار الی پنج حرکت کش میشود، و در صورت وقف از چهار الی شش حرکت کش میشود.

– جمهور قراء به این اتفاق دارند که: مد متصل در هیچ حالت از سه حرکت کم و از شش حرکت اضافه ادا نمیشود.

– در کلمه (الْخَٰسِرُونَ) حروف (خ، ر) هر دو پر ادا میشوند؛ زیرا حرف (خ) از حروف مستعلیه است و هکذا حرف (ر) مضموم است یعنی پیش دارد و در صورتی که این حرف ضمه و فتحه داشته باشد پر خوانده میشود و اگر کسره داشته باشد باریک ادا میشود و در صورتی که ساکن باشد حکم حرف قبلی اش را به خود میگیرد مانند: (وَمَن يَّكۡفُرۡ) و نیز در (وَمَن يَّكۡفُرۡ) ادغام باغنه است. ادغام به دو نوع است ۱– ادغام باغنه ۲– ادغام بدون غنه و قابل ذکر است اینکه غنه عبارت از آوازی است که از آخر بینی (خیشوم) خارج میشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس هفدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۲) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که لین به معنای نرمی است .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– حروف مد لین را بشناسند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

– لین در لغت به معنای نرمی و ملایمت است. و در اصطلاح عبارت است از بر آوردن حرف از مخرجش به طور نرم که قابلیت کش را داشته باشد. حروفی که این صفت را داشته باشند آن ها را (حروف لین) مینامند و این صفت در دو حرف میباشد (و، ی) و این دو حرف در صورتی صفت لین را به خود میگیرند که خود شان ساکن و ما قبل شان حرف مفتوح باشد. و در عین حال در آن کلمه وقف صورت گیرد مانند : (الخوف – النوم – الموت)

– صفت لین، صفت دایمی حروف (و،ی)؛ است اما در هنگام ساکن بودن آنها و به علت باز بودن دهان در فتحه ما قبل حالت نرمی و لین این دو حرف بیشتر میگردد و از این لحاظ مد به وجود میآید که از یک الی دو حرکت کش میشود.

– مد متصل و تلفظ حرف (ذ) در (إِسْرَآءِيلَ اذْكُرُوا) بالای شاگردان به صورت عملی تمرین شود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس هژدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۳) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که در کدام کلمات درس ادغام بدون غنه میشود .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- قواعد تجویدی را که در دروس گذشته خوانده اند در این درس رعایت نمایند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در کلمه (**وَاتَّقُوۡا**) آن حرف همزۂ که در مقابل حرف (و) اول قرار دارد همزه وصل است، نوشته میشود؛ اما تلفظ نمیگردد. و آن حرفی که بعد از حرف (و) دوم آمده است آن را الف جمع گویند و نیز به مثل همزه وصل نوشته میشود اما تلفظ نمیگردد.

- در (**يَوۡمًا لَّا**) ادغام بدون غنه است، چون بعد از تنوین حرف (لام) آمده است و این حرف یکی از دو حرف ادغام بدون غنه میباشد.

- د ر کلمه (**تَجۡزِىۡ**) حرف (ج) قلقله صغرا میشود، چون در وسط کلمه ساکن واقع شده است. و این حرف از حروف پنجگانه قلقله است حروف قلقله در عبارت (قطب جد) جمع شده اند. و هر گاه این حروف در اخیر کلمهٔ ساکن واقع شوند قلقلهٔ کبرا صورت میگیرد.

- در (**عَنۡ نَّفۡسٍ**) ادغام مثلین آمده است.

- در (**شَيۡـًٔا وَّلَا**) ادغام با غنه آمده است.

- در (**يُقۡبَلُ**) نیز قلقله صغرا است چون حرف (ق) در وسط کلمه ساکن قرار دارد.

- در (**مِنۡهَا**) اظهار واقع شده؛ چون بعد از نون ساکن حرف (هـ) آمده است.

- در کلمات جدول اخیر درس ادغام با غنه است بالای شاگردان تمرین گردد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیرو غیره.

درس نوزدهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۴) سوره البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- سوره القارعه را از حفظ تلاوت کرده بتوانند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

یاد داشت

- از اینکه حفظ سوره القارعه به عنوان کارخانه گی در هفته های گذشته تمام شد؛ لذا از معلم محترم خواهشمندیم تا در پهلوی درس ناظره امروز تمام آیت های سوره قارعه را به حیث درس حفظ مطابق رهنمود های چوکات زیر برای شاگردان تقدیم نماید؛ البته ایشان آیات را قبلاً حفظ نموده اند. معلم محترم میتواند درس های اخیر کتاب را به حیث دروس مراجعه تقدیم نماید.

دانش لازمی

- سوره القارعه از احوال آغاز قیامت و نتایج اعمال بحث میکند.
- ترجمه سوره قارعه: سخت کوبنده چیست آن سخت کوبنده؟ و چه چیز فهماند ترا که چیست آن سخت کوبنده؟ ! روزی است که باشند مردم مانند پروانه های پراکنده و باشد کوها مانند پشم رنگین ندافی شده پس اما کسی که گران شد وزنه های اعمال او پس وی در زندگانی پسندیده باشد و اما کسی که سبک شد وزنه های اعمالش پس جای او هاویه است و چه چیز فهماند ترا که چیست هاویه؟ آتشی است نهایت سوزان.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵دقیقه ۲۵دقیقه	معلم محترم بعد از احوال پرسی و مسایل مقدماتی میگوید امروز سورهٔ القارعه را از حفظ مشق و تکرار مینماییم. - نخست خود سورهٔ مبارک را بادقت تام از حفظ میخواند و بعد از یک و یا دو شاگرد خوش صدا میخواهد تا سوره را از بر بخوانند و درعین حال متوجه دیگران بوده به تلاوت آنها گوش میدهد. - معلم محترم سوره مبارک را آیت، آیت میخواند. و برای شاگردان هدایت میدهد تا آیات را به تعقیبش به صدای مناسب تکرار نمایند. - برای شاگردان چند دقیقه وقت میدهد و از آنها میخواهد تا آیات را خاموشانه نزد خود بخوانند و تکرار نمایند. - بعد از هر شاگرد چند آیات را گوش نموده برای شان هدایت میدهد	- دو شاگرد سوره را با دقت از حفظ میخوانند.

5 دقیقه 10 دقیقه	تا هر کس سوره را از حفظ برای هم پهلویش بخواند و نیز آن سامع بخواند و شاگرد اولی گوش دهد. - در مورد عظمت سورۀ مبارکه در روشنایی ترجمه فوق برای شاگردان توضیحات لازم میدهد. - حفظ کردن شاگردان را به سؤالات زیر ارزیابی میکند. - کی میتواند سه آیت اول سوره را از حفظ بخواند؟ - کی میتواند سه آیت بعدی سوره را از حفظ بخواند؟ - کی میتواند پنج آیت متباقی را از حفظ بخواند ؟ - کی میتواند سورۀ مبارک مکمل از حفظ بخواند. ؟	- آیات را نزد خود تکرار میکنند. شاگردان همه از خود آماده گی نشان میدهند.

درس بیستم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۵) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که در کدام کلمات درس ادغام با غنه صورت میگیرد .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– قواعد تجویدی را که قبلاً خوانده اند در این درس رعایت نمایند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

– در کلمات (مَثَابَةً لِّلنَّاسِ) ادغام بدون غنه است، چون بعد از تنوین دو زبر حرف (ل) آمده است.

– در (مِنْ مَّقَامِ) ادغام با غنه است زیرا بعد از نون ساکن حرف (م) واقع شده است.

– در (وَعَهِدْنَآ) مد منفصل است؛ زیرا حرف مد در این کلمه و سبب آن در کلمهٔ (إِلَىٰ) آمده است.

– در کلمه (طَهِّرَا) سعی صورت گیرد تا حرف (هـ) طوری تلفظ شود که حق شد آن ادا شود

– در (السُّجُوْدِ) حرف (د) گرچه مکسور است اما به اعتبار وقف آیت ساکن شده و قلقله کبرا میشود؛ چون در اخیر کلمه آمده.

– در (لِلطَّآئِفِيْنَ) مد متصل است؛ زیرا حرف مد و سبب آن در یک کلمه جمع شده اند.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

درس بیست و یکم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۶) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که هر گاه حرف زبر و یا پیش داشته باشد پر ادا میگردد .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- اخفاء شفوی را در هنگام تلاوت رعایت نمایند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- اخفای شفوی: هرگاه بعد از (م) ساکن حرف (ب) بیاید اخفاء شفوی صورت میگیرد ؛ طریقه ادا کردن اخفاء شفوی و اقلاب یکی میباشد و آن این که قسمت خشکی لب ها به هم دیگر متصل میشوند و به اندازه یک الف (دو حرکت) غنه صورت میگیرد و بعد از تری لب ها حرف (ب) ادا میشود.

- مثال اخفاء شفوی از درس: (مَنۡ اٰمَنَ مِنۡهُمۡ بِاللّٰهِ)

در کلمه (الۡاٰخِرِ) حرف (ر) باریک ادا میشود ؛ زیرا حرف مکسور است و اگر وقف صورت گیرد ما قبل حرف نیز کسره دارد و باریک ادا میشود.

- مثال های غیر از درس:(وَاتَّقَكُمۡ بِهٖ، يُعَذِّبُكُمۡ بِذُنُوۡبِكُمۡ، وَمَا هُمۡ بِخٰرِجِيۡنَ، فَاحۡكُمۡ بَيۡنَهُمۡ بِالۡقِسۡطِ، رُسُلُهُمۡ بِالۡبَيِّنٰتِ، فَنُنَبِّئُكُمۡ بِمَا كُنۡتُمۡ تَعۡمَلُوۡنَ)

- در کلمه (الۡمَصِيۡرُ) حرف (ر) باوجود این که ضمه دارد؛ اما به اعتبار وقف حکم حرف سوم را که آن مکسور است به خود میگیرد و باریک خوانده میشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم برای شاگردان وظیفه میدهد تا دو آیت (۱-۲) سورۀ تکاثر را دقیق حفظ نمایند.

درس بیست ودوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۷) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- لام شمسی و قمری را بشناسند

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- لام شمسی و قمری
- لام قمری آن لام زایدی را گویند که قبل از این چهارده (إ،ب، غ، ح، ج، ک، و، خ، ف، ع، ق، ی، م، ه) واقع شده باشد. لام قمری هم تلفظ میشود و هم نوشته.
- لام شمسی آن الف لام زایدی را گویند که قبل از چهارده حروف متباقی حروف فوق مانند: (س، ش، ت، د، ذ،ن.....) بیاید، لام شمسی نو شته میشوداما تلفظ نمیشود.

مثال شمسی از درس: (اَنْتَ السَّمِيْعُ)

مثال قمری از درس:(اِبْرٰهِمُ الْقَوَاعِدَ)

- مثال های شمسی خارج از درس: (الدُّنْيَا، دَارِ السَّلٰمِ، وَّلٰكِنَّ النَّاسَ، فِي السَّمٰوٰتِ، وَفَارَ التَّنُّوْرُ قُلْنَا، فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ، يٰصَاحِبَيِ السِّجْنِ، فَاَنْسٰهُ الشَّيْطٰنُ)

مثال های قمری از غیر درس: (قُضِيَ الْاَمْرُ، وَقَالَ الْمَلِكُ، كَيْدَ الْخَآئِنِيْنَ، اَيَّتُهَا الْعِيْرُ، مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ، وَالْبَاطِلَ، سُوْٓءَ الْحِسَابِ، مِنَ الْعِلْمِ)

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس بیست و سوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۸) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بفهمند که قلقله چند حرف دارد .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– کلمات درس را درست تلفظ کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در (وَاجۡعَلۡنَا) قلقله صغرا است زیرا حرف (ج) از حروف پنجگانه قطب جد است.

- در (ذُرِّيَّتِنَآ) سعی شود تا در هنگام تلفظ حقوق شد ها رعایت گردد.

- حرف (ج) کوچک علامه وقف جایز است یعنی هم وصل خواندن جواز دارد و هم وقف.

- در کلمه (أَنتَ) اخفاء واقع شده است؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ت) آمده که یکی از حروف پانزده گانه اخفاء میباشد.

- در (عَلَيۡنَآ) سعی شود تا حرف (ع) از مخرجش دقیق ادا شود تا به حرف (همزه) عوض نشود.

- شاگردان مثال های تلفظ پر خواندن و باریک خواندن حرف (ر) را در این درس تمرین کنند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال و جواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس بیست و چهارم

عنوان: تلاوت آیت (۱۲۹) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که مخرج حرف (ث) کدام قسمت زبان با تماس کدام دندان ها است .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– در هنگام تلاوت اظهار شفوی را رعایت کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

– در (**وَابْعَثْ**) دقت صورت گیرد تا حرف (ث) از مخرجش که همانا نوک زبان سر دندانهای علیا است ادا شود و به گونهٔ که شنونده بفهمد که حرف (ث) تلفظ شد.

– در (**فِيْهِمْ رَسُوْلًا**) اظهار شفوی است؛ هرگاه بدون از حروف (م، ب) متباقی حروف بیاید اظهار شفوی صورت میگیرد.

مثال های غیر از درس: **وَجَعَلْنَا لَهُمْ اَزْوَاجًا، مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلّٰهِ، بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلٰى صِرَاطِ، اَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ، لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ**

– در کلمه (**يَتْلُوْا**) آن الفی که در آخر کلمه آمده تلفظ نمیشود این موضوع به شاگردان تذکر داده شود واز آنها خواسته شود تا الف های زاید دیگر را از کلمات درس نشان دهند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن دو آیت اول و دوم سورهٔ تکاثر توسط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت (۳-۴) آن را دقیق حفظ نمایند.

درس بیست و پنجم

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۰) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– حروف ادغام را بشناسند .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

کلمات مرحله اخیر درس بالای شاگردان مشق شده و از ایشان خواسته شود تا از میان کلمات این جدول ادغام باغنه را شناسایی نمایند و اگرنتوانستد و یا هم برای شان مشکل بود معلم محترم برای شان میگوید: درکلمه (**وَمَنۡ يَّرۡغَبُ**) ادغام با غنه است.

در هنگام تلفظ کلمه (**الصّٰلِحِيۡنَ**) سعی صورت گیرد تا حرف (ص) مشدد و با رعایت صفت استعلایش ادا شود و نیز برای شاگردان گفته شود که در این کلمه مد عارض للسکون است؛ زیرا بعد از حرف مد سکون عارض شده است این مد به سه وجه ادا میشود: طول : شش حرکت، توسط: چهار حرکت و قصر: دو حرکت.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس بیست و ششم

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۱) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- مخرج حرف (ذ) را درک نمایند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در (إِذْ قَالَ) سعی شود تا حرف (ذ) از مخرجش؛ چنانچه در درس های گذشته گفته شد تلفظ شود و در عین حال باید صفت استعلای حرف (ق) رعایت شود یعنی پر ادا گردد.

- در (رَبُّهُۥٓ) مد منفصل است؛ چون بعد از حرف مد که (و) است سبب مد همزه(ء) است که در کلمه (أَسۡلِمۡ) در مقابلش قرار گرفته.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس بیست و هفتم

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۲) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که مد طبیعی به اندازه دو حرکت کش میشود .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند..

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– لام شمسی را بشناسند.

– حرف (ص) را درست تلفظ کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

– در کلمه (اِبْرٰهٖمُ) مد اصلی و یا طبیعی که دو حرکت کش میشود آمده است.

– در آیت درس حرف (ص) در دو کلمه آمده است یک جا مشدد و جای دیگر ساکن در هنگام ادا کردن این حرف سعی شود تا صفاتش که صفیر، استعلا، همس، اصمات. است در هنگام تلفظ رعایت شود.

– معلم محترم ! از شاگردان بخواهید تا (لام) شمسی را از کلمه آیت درس(الدِّیْنَ) شناسایی و برای دیگران بیان کنند و نیز از ایشان بخواهید تا ادغام مثلین صغیر را در این کلمات (وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ) آیت درس شناسایی نمایند.

– شاگردان پُر خواندن لام لفظ (الله) و حرف (ص) را در (اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰی) تمرین نمایند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس بیست و هشتم

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۳) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که در کدام صورت تنوین و نون ساکن اقلاب میشوند .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

– حرف (ع) را دقیق از مخرجش ادا کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی:

– در کلمه (مِنۢ بَعۡدِيۖ) اقلاب است؛ چون بعد از نون ساکن حرف (ب) آمده، اقلاب یکی از احکام چهارگانه نون ساکن و تنوین است.

– در مرحله چهارم درس علاوه از قاعده اقلاب مد متصل نیز برای مشق در نظر گرفته شده که باید در هنگام تمرین و تکرار سعی شود تا حق این مد ادا شود.

– در کلمه (نَعۡبُدُ) حرف (ع) آمده است، و مخرج آن وسط حلق است باید در هنگام تلفظ این حرف سعی شود تا از مخرجش ادا گردد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن آیت سوم و چهارم سورهٔ تکاثر توسط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت (۵-۶) آنرا دقیق حفظ نمایند.

درس بیست و نهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۴) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- قواعد تجویدی درس را بدانند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- دندان های ثنایای علیا و سفلی را بشناسند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- از آنجا که معلوم است دندان ها در تلفظ و تولید صدا نقش مهم دارند از این لحاظ لازم است تا با نام ها و تعداد آن ها آشنا شده و در مورد شان معلومات به دست آریم.
- هر انسان بالغ دارای ۳۲ دندان است، ۱۶ در فک بالا و ۱۶ در فک پایین، از جمله ۳۲ چهار دندان پیش روی را (ثنایا) میگویند دوی بالا را ثنایای عُلیا و دوی پایین را ثنایای سُفلی ؛ در کنار آنها چهار دندان دیگر (دو بالا و دو پایین) وجود دارد که آنها را رباعیات مینامند ؛ در کنار رباعیات ۴ دندان نوک تیز (دو بالا و دو پایین) قرار دارد که آنها را انیاب میگویند. مابقیه دندان ها ان شاء الله در درس آینده شرح میشود.
- حروف قلقله عبارت از پنج حرف اند که در (قطب جد) جمع شده اند و هرگاه یکی از این حروف در اخیر کلمه آید قلقله کبرا صورت میگیرد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس سی ام

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۵) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید :

- بدانند که تنوین دو زبر در حالت وقف به الف بدل میشود .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در کنار دندان های رباعیات چهار دندان دیگر که بنام انیاب یاد میشوند وجود دارد، دوی آن بالا و دوی دیگرش پایین و در کنار دندان های انیاب چهار دندان دیگر وجود که دوی آن بالا و دوی دیگرش در پایین موقعیت دارد و آن ها به نام ضواحک یاد میشوند.
- در کنار دندان های ضواحک دوازده دندان دیگر وجود دارد، شش دانه بالا که سه آن در قسمت راست و سه دیگرش در قسمت چپ در پهلوی دندان های انیاب قرار دارد و شش دیگر آن در فک پایین است که سه آن در قسمت راست و سه دیگرش در قسمت چپ دندان های انیاب قرار دارد. به این دوازده دندان طواحن گفته میشود. این دندان ها را به خاطر طواحن مینامند که وظیفه میده کردن غذا را دارا میباشند و مانند آسیاب وظیفه خود را انجام میدهند در کنار طواحن در قسمت آخر دندان ها چهار دندان دیگر وجود دارد (دوی آن بالا و دوی دیگرش در پایین موقعیت دارد) و این چهار دندان را نواجذ میگویند.
- مجموعه بیست دندان ضواحک، طواحن، نواجذ را، اضراس مینامند.
- در اخیر کلمه (**حَنِيۡفًا**) تنوین دو زبر است که در هنگام وقف کردن این تنوین به الف بدل میشود. این حکم بالای شاگردان تمرین گردد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس سی و یکم

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۶) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف**:** شاگردان باید:

- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- قواعد تجوید را که قبلاً خوانده اند در درس رعایت نمایند.

فعالیت های ابتدایی درس

معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند.

دانش لازمی

- هرگاه یکی از حروف قلقله که در (قطب جد) جمع شده اند در وسط کلمه واقع شود قلقله صغرا صورت میگیرد.
- در (**قُوۡلُوۡٓا اٰمَنَّا**) مد منفصل است. این مد بالای چند تن از شاگردان تکرار شود.
- در کلمه (**اُنۡزِلَ**) نون ساکن اخفاء میشودیعنی در عقب حرف (ز) پنهان میشود. از شاگردان پرسیده شود که اخفاء در لغت چه معنا دارد و بعد در لغت و اصطلاح برای شاگردان تعریف شود. از یک شاگرد خواسته شود تا حروف اخفاء را روی تخته بنویسد و با آن همکاری صورت گیرد.
- در کلمه (**اِسۡمٰعِيۡلَ**) در حرف (م) مد اصلی است که از یک الی دو حرک کش میشود و نیز در این کلمه مد طبیعی وجود دارد؛ زیرا قبل از حرف مد (ی) حرکت کسره واقع شده است و کسره هم جنس حرف (ی) میباشد. از یک شاگرد پرسیده شود تا حروف مد را بیان نماید اگر مشکل داشت از چند تن دیگر پرسیده شود.
- در کلمه(**النَّبِيُّوۡنَ**) دقت صورت گیرد تا حق شد های این کلمه درست ادا گردد و باید گفت: در آغاز این کلمه الف لام نوشته میشود اما تلفظ نمیشوند. از چند شاگرد خواسته شود تا هر یک در جای خود بلند شده این کلمه را تلفظ نماید، از شاگردان پرسیده شود که لام شمسی از قمری چه فرق دارد اگر جواب شان قناعت بخش بود خوب، در غیر آن برای شان گفته شود که حرف لام در حروف شمسی تلفظ نمیشود ؛اما در قمری تلفظ میشود.
- در (**مِنۡ رَّبِّهِمۡ**) ادغام بدون غنه است، از شاگردان پرسیده شود: کی میتواند ادغام را تعریف نماید و انواع آن را بیان کند؟
- در کلمه (**نُفَرِّقُ**) دو حرف (ر) وجود دارد حرف اول ساکن است حکم حرف ما قبل را به خود میگیرد و حرکت حرف ما قبلش فتحه است که به اعتبار آن حرف (ر) اول پُر خوانده میشودو حرف (ر) دوم باریک خوانده میشود؛ چون مکسور است.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس سی و دوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۳۷) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حرف اخفاء شفوی را بشناسند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید برای شاگردان خوانده شود، سپس از چند شاگرد خواسته شود تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد مرحله سوم درس بالای شاگردان تمرین نمایند.

دانش لازمی

- در (اٰمَنْتُمْ بِهٖ) اخفاء شفوی است ؛ چون بعد از حرف (م) حرف (ب) واقع شده است. از چند شاگرد خواسته شود تا این کلمه را تلفظ نمایند و بعد برای شان گفته شود این نوع اخفاء توسط لب ها صورت میگیرد، بنابرین آن را شفوی میگویند.

- در (هُمْ فِیْ) اظهار شفوی است. از شاگردان خواسته شود تا گویند (م) ساکن در کدام صورت اظهار شفوی میشود. اگر جواب درست ارائه نشد برای شان گفته شود: هرگاه بعد از میم ساکن به غیر از دو حرف (م،ب) متباقی حروف بیاید اظهار شفوی صورت میگیرد؛ اگر بعد از آن حرف (ب) آید اخفاء شفوی میشود و اگر بعد از آن حرف (م) آید ادغام مثلین میشود.

- در کلمه (شِقَاقٍ) به اعتبار وقف جایز قلقله کبرا صورت میگیرد؛ چون حرف (ق) در اخیر کلمه واقع شده است و نیز در هنگام تلفظ این کلمه در حرف (ق) اول دقت گردد تا صفت استعلایش رعایت شود یعنی پُرخوانده شود. قلقله بالای شاگردان تمرین گردد و نیز از آنها پرسیده شود ؛ کی میتواند حروف قلقله را بیان کند.

- در (فَسَيَكْفِيْكَهُمُ اللّٰهُ) حرف لام لفظ جلاله پُر خوانده میشود؛ زیرا حرکت قبلی آن ضمه است، از یک شاگرد خواسته شود تا مقابل صنف آمده کلمه فوق را با دقت تکرار نماید.

- در کلمات اخیر آیت درس لام شمسی و قمری هر دو آمده است. توسط شاگردان شناسایی شده و بیان شوند.

- درکلمه (بِمِثْلِ) حرف (ث) به طور درست از مخرجش که همانا نوک زبان سر دندان های ثنایای علیا است ادا گردد، از شاگردان پرسیده شود کی میتواند مخرج حرف (ث) را برای دیگران بیان کند.

- در (وَاِنْ تَوَلَّوْا) نون ساکن اخفاء میشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن آیات پنجم و ششم سورۀ تکاثر از حفظ توسط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت (۷-۸) آنرا دقیق حفظ نمایند.

درس سی و سوم

عنوان: تلاوت آیات (۱۳۸–۱۳۹) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- قواعد تجویدی را که قبلاً خوانده اند در درس رعایت نمایند.
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید برای شاگردان خوانده شود، سپس برای چند شاگرد هدایت داده شود تا هر کدام به نوبه خود آیات درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخوانند.

دانش لازمی

- در (صِبْغَةَ اللهِ) حرف لام لفظ جلاله پُر خوانده میشود؛ چون قبل از آن فتحه واقع شده است. از شاگردان پرسیده شود که در کدام حالات حرف لام لفظ جلاله پرخوانده میشود؛ اگر جواب قناعت بخش نبود معلم محترم خود برای شان بیان مینماید. و در(فِي اللهِ) حرف لام باریک خوانده میشود.

- در (وَمَنْ أَحْسَنُ) اظهار است ؛ زیرا بعد از نون ساکن همزه واقع شده. از یک شاگرد خواسته شود تا در مقابل صنف آمده حروف اظهار را روی تخته بنویسد در ضمن با وی همکاری صورت گیرد.

- در (عٰبِدُوْنَ) به اعتبار وقف آیت مد عارض للسکون میشود این مد به سه صورت (طول، توسط و قصر) خوانده میشود بالای شاگردان مشق شود.

- در (أَتُحَآجُّوْنَنَا) مد لازم مثقل کلمی است ؛ چون حرف مد و سبب آن که سکون است در این کلمه یکجا واقع شده اند. مد مثقل کلمی مدی را گویند که حرف مد و سبب آن در یک کلمه قرار داشته باشد، حکم این مد واجب بوده و از چهار الی شش حرکت کش میشود. از چند شاگرد خواسته شود تا هر کدام در جای خود ایستاده شده کلمه فوق را دقیق تلفظ نموده و مد را در آن ادا کنند.

- در کلمات (رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ) سعی شود تا حرف (ب) مشدد ادا گردد.

- در (وَلَنَآ أَعْمَالُنَا) مد منفصل آمده است ؛ زیرا حرف مد در یک کلمه و سبب آن(ء) در کلمه دیگر واقع شده از چند شاگرد خواسته شود تا هریک این مد را تلفظ و تعریف نموده سبب آن را در کلمه فوق تشخیص نماید؛ اگر مشکل داشتند با آن ها همکاری صورت گیرد.

- در (نَحْنُ) سعی شود تا حرف (ح) از مخرجش که همانا وسط حلق است ادا گردد، برای شاگردان چند دقیقه وقت داده شود تا در مورد قواعد تجویدی درس بین هم بحث نمایند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس سی و چهارم

عنوان: تلاوت جزء اول آیت (۱۴۰) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که حرف (ر) در کدام حالت پُر خوانده میشود.
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود، درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد مرحله سوم درس را بالای شان تمرین نماید.

دانش لازمی

- در (اَمۡ تَقُوۡلُوۡنَ) دو مد اصلی در دو حرف (و) وجود دارد ؛ چون قبل از این حرف حرکت هم جنسش که ضمه است آمده.
از شاگردان پرسیده شود کی میتواند بگوید حروف مد کدام حروف اند و در کدام صورت مد میشوند.
همچنان در کلمه فوق اظهار شفوی صورت گرفته ؛چون بعد از (م) ساکن حرف (ت) آمده است.

- در کلمه (اِبۡرٰهٖمَ) حرف (ب) قلقله صغرا میشود؛ چون در وسط کلمه ساکن قرار گرفته است، و نیز حرف (ر) که فتحه اشباعی دارد پر خوانده میشود. از یک شاگرد خواسته شود تا حروف قلقله(ق،ط،ب،ج،د) را جدا، جدا روی تخته بنویسد.

- در کلمه(يَعۡقُوۡبَ) سعی شود حرف (ع) دقیق از مخرجش ادا گردد، تا با حرف همزه بدل نشود. این کلمه بالای شاگردان به هدف درست خواندن حرف (ع) تکرار شود.

- در کلمه (وَالۡاَسۡبَاطَ) لام قمری آمده و حرف (لام) قمری نوشته و تلفظ میشود؛ اما حرف (لام) شمسی نوشته میشود مگر تلفظ نمیشود.

- در (هُوۡدًا اَوۡ نَصٰرٰى) اظهار است و در کلمه(نَصٰرٰى) حرف (ص،ر) هر دو پُر خوانده میشوند، و آن حرف (ی) که در اخیر کلمه واقع شده نوشته میشود؛ اما تلفظ نمیشود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس سی و پنجم

عنوان: تلاوت جزء دوم آیت (۱۴۰) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- اخفاء را تعریف کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود، درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

- اخفاء: به جز از شش حرف اظهار و شش حرف ادغام و یک حرف اقلاب متباقی حروف اخفاء میباشد که عبارت اند از : ت، ث، ج، د، ذ، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ف، ق، ک.) اخفاء در لغت پنهان کردن را گویند و در اصطلاح تجوید پنهان کردن نون ساکن و تنوین است در عقب یکی از حروف پانزده گانه اخفاء. قابل ذکر است این که حروف اخفاء نه آن قدر واضح ادا میگردد که اظهار شود و نه آن قدر پوشیده که ادغام شود بلکه اخفاء حالتی است میان اظهار و ادغام .

- در (ءَأَنتُمْ) اخفاء آمده است. از یک شاگرد پرسیده شود در کدام حرف اخفاء صورت میگیرد.

- در (أَمِ اللَّهُ) حرف لام لفظ جلاله باریک خوانده میشود؛ چون قبل از آن حرکت کسره وجود دارد. بالای چند تن از شاگردان تمرین گردد.

- در (وَمَنْ أَظْلَمُ) اظهار واقع شده ؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف همزه آمده. از یک شاگرد پرسیده شود در کدام حرف اظهار صورت میگیرد.

- در (مِمَّن كَتَمَ) ادغام مثلین و اخفاء هر دو موجود است.

- در کلمات (شَهَادَةً عِندَهُ) تنوین اظهار میشود و نون ساکن اخفاء.

- در (بِغَافِلٍ) حرف (غ) باید پر ادا شود یعنی زبان به طرف کام میلان کند تا باشد که صفت استعلای این حرف رعایت گردد. از شاگردان پرسیده شود کدام حروف پر خوانده میشود اگر جواب قناعت بخش نبود برای شان هفت حرف استعلا را بیان شود.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی.

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس سی و ششم

عنوان: تلاوت آیت (۱۴۱) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که قلقله پنج حرف دارد.
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید برای شاگردان خوانده شود سپس از چند شاگرد خواسته شود تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند.

دانش لازمی

- در (كَسَبْتُمْ) قلقله صغرا است ؛ چون حرف قلقله در وسط کلمه ساکن قرار گرفته و هرگاه یکی از حروف قلقله در اخیر کلمه ساکن آید قلقله کبرا صورت میگیرد ؛ قلقله در لغت به معنای جنباندن و تکان دادن را گویند و در اصطلاح علم تجوید تکان دادن یکی از حروف پنجگانه ذیل در حالی که ساکن باشد در مخرجش است.

(ق، ط، ب، ج، د) مجموعه حروف قلقله عبارت از (قطب جد) است. از شاگردان خواسته شود تا قلقله صغرا را در کلمه فوق نشان دهد؛ سپس چند مثال قلقله از آیات قرآنکریم روی تخته نوشته شود و بعد توسط چند تن از شاگردان حروف قلقله برای دیگران معرفی گردد.

- در کلمه (وَلَكُمْ مَّا) ادغام مثلین صغیر است ؛ زیرا یک حرف (م) در حرف دیگر داخل میشود و یا به عبارت دیگر، آنست که حرف مدغم ساکن و مدغم فیه متحرک باشد.

- در (لَهَا) سعی صورت گیرد تا حرف (هـ) از مخرجش که همانا قسمت اخیر حلق است ادا گردد ؛ بسا اوقات اگر دقت نشود به جای این حرف، حرف (ح) تلفظ میشود. هر شاگرد این حرف را یک بار تلفظ کند اگر تلفظ کسی درست نبود بالایش تکرار شود.

- آن حرف (ع) که بالای شماره آیت قرار دارد علامه رکوع است برای شاگردان فهمانده شود.

- در کلمه (كَانُوْا) دو مد طبیعی واقع شده: الف ساکن ماقبلش هم جنسش: واو ساکن ماقبلش هم جنسش. از یک شاگرد پرسیده شود که همجنس حرف (واو) کدام حرکت است؟

در هنگام تلفظ کلمات (عَمَّا) و (تَعْمَلُوْن) سعی شود که حرف (ع) درست از مخرجش ادا گردد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس سی و هفتم

عنوان: تلاوت آیت (۱۴۲) سوره البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

-سورۀ تکاثر را از حفظ درست خوانده بتوانند .

- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

یاد داشت

- از اینکه حفظ آیات سوره تکاثر به عنوان کارخانه گی در هفته های گذشته تمام شد لذا از معلم محترم خواهشمندیم تا در پهلوی درس ناظره امروز تمام آیت های سورۀ تکاثر را به حیث درس حفظ مطابق رهنمود های چوکات زیر برای شاگردان تقدیم نماید البته ایشان آیات را قبلاً حفظ نموده اند. معلم محترم میتواند دروس اخیر را به حیث درس های مراجعه تقدیم نماید.

دانش لازمی

- ترجمه سورۀ تکاثر: غافل کرد شما را حرص افزونی. تا آنکه دیدید قبر ها را. نی نی. خواهید دانست. پس نی نی. خواهید دانست. نی نی. اگر دانید به علم یقین ضرور میبینید دوزخ را. پس هر آئینه میبینید آن را به چشم یقین. پس هر آئینه پرسیده خواهید شد در آن روز از نعمت ها.

تفسیر: حرص مال و اولاد و اسباب دنیا انسان را اسیر غفلت ساخته در دلش جای برای محبت خداوند متعال و فکر آخرت نمیگذارد و همیشه انسان در فکر این میباشد که چگونه ثروتش زیاد میشود. و تا وقت مرگ در این غفلت بسر میبرد و چون به قبر میرود برایش معلوم میشودکه در غفلت و نسیان شدید بود است، در این آیات مبارک خداوند کریم خیالات و غفلت انسان را نکوهش نموده و همچو انسان های غافل را به عذاب دوزخ تهدید میکند ؛ باید انسان به این هم متوجه شود که از نعمت های الهی مورد باز پرس قرار میگیرد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
معلم محترم بعد احوال پرسی و انجام فعالیت های مقدماتی، فضای صنف را کنترول نموده برای شاگردان میگوید امروز سورۀ تکاثر را از حفظ تمرین و تکرار مینماییم. - نخست خود سورۀ مبارک را با دقت تام از حفظ میخواند و بعد از یک و یا دو شاگرد خوش تلاوت و خوش صدا میخواهد تا سوره را از بر بخوانند و درعین حال متوجه دیگران بوده به تلاوت آنها گوش میدهد. - معلم محترم سورۀ مبارک را به طور آیت، آیت میخواند. و برای شاگردان هدایت میدهد تا آیات را به تعقیبش به صدا مناسب تکرار نمایند. - برای شاگردان چند دقیقه وقت میدهد و از آنها میخواهد تا خاموشانه آیات را نزد	- دو شاگرد سوره را با دقت از حفظ میخوانند.

خود تکرار نمایند. – بعد از هر شاگرد چند آیات را گوش نموده برای شان هدایت میدهد تا هر کس سوره را از حفظ برای همصنفی پهلویش بخواند و نیزآن سامع بخواند و شاگرد اولی گوش دهد. – در مورد سوره مبارکه در روشنایی ترجمه فوق برای شاگردان توضیحات لازم میدهد. – شاگردان را با طرح سوالات زیر ارزیابی میکند: – کی میتواند دو آیت اول سوره را از حفظ بخواند؟ – کی میتواند سه آیت بعدی سوره را از حفظ بخواند؟ – کی میتواند سه آیت متباقی را از حفظ بخواند ؟ – کی میتواند سورهٔ مبارک را مکمل از حفظ بخواند؟	– آیات را نزد خود تکرار میکنند. شاگردان همه از خود آماگی نشان میدهد.

درس سی و هشتم

عنوان: تلاوت جزء اول آیت (۱۴۳) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- اندازه کش کردن مد متصل را بفهمند .
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید برای شاگردان خوانده شود سپس برای چند شاگرد هدایت داده شود تا هر کدام به نوبه خود، درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند.

دانش لازمی

- در (وَكَذٰلِكَ) بالای حرف (ذ) دقت صورت گیرد تا از مخرجش که همانا نوک زبان سر دندان های ثنایای علیا است ادا شود از شاگردان پرسیده شود این حرف با کدام حرف شریک المخرج است؟

- در (أُمَّةً وَّسَطًا لِّتَكُونُوا) ادغام با غنه و بدون غنه واقع شده است ؛ بهتر است که هر یک آن توسط شاگردان تشخیص شود. اگر آنها قادر به تشخیص نبودند معلم محترم برای شان نشان دهد.

- در کلمه (شُهَدَآءَ) مد متصل آمده ؛ چون حرف مد و سبب آن در یک کلمه جمع شده اند. از چند شاگرد اخیر صنف پرسیده شود که مد متصل به کدام مد گفته میشود؟

- در کلمه (الرَّسُوْلُ) لام شمسی آمده است وتلفظ نمیشود ؛ زیرا بالای حرف (ر) قرار گرفته و حرف (ر) از جمله حروف شمسی میباشد. شاگردان به دو دسته تقسیم شوند یک گروه آن حروف شمسی و گروه دیگر حروف قمری را نزد خود یاد داشت نمایند، اشتبا هات شان اصلاح شود.

- در کلمه (الْقِبْلَةَ) لام قمری آمده است.

- در کلمه (كُنْتَ) اخفاء است ؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ت) آمده است.

- در (عَلَيْهَآ إِلَّا) مد منفصل واقع شده است ؛ زیرا حرف مد در یک کلمه و سبب آن در کلمه دیگر واقع شده است.

- در کلمه (مِمَّنْ يَّنْقَلِبُ) نیز ادغام باغنه است. از یک شاگرد پرسیده شود تا حروف ادغام با غنه را بیان نموده و مخرج غنه را واضح سازد.

- در کلمه (عَقِبَيْهِ) سعی شود تا حرف (ع) دقیق از مخرجش ادا گردد، و نیز در این کلمه به سبب وقف مد لین است ؛ چون حرف مد ساکن و ماقبلش حرکت فتحه است.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر.

درس سی و نهم

عنوان: تلاوت جزء دوم آیت (۱۴۳) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که اخفاء در لغت چه معنا میدهد.
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود، درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

- در (**وَإِنْ كَانَتْ**) اخفاء است ؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ک) واقع شده و این حرف از حروف پانزده گانه اخفاء میباشد.
- در (**لَكَبِيْرَةً إِلَّا**)اظهار است ؛ زیرا بعد از تنوین دو زبر، یکی از حروف شش گانه اظهار و یا حلقی آمده است از چند شاگرد خواسته شود تا اظهار را تعریف نموده و نیز حروف اظهار را بیان نمایند.
- در (**هَدَى اللّٰهُ**) لام لفظ جلاله پر خوانده میشود؛ چون قبل از آن حرکت فتحه آمده است و هرگاه قبل از این حرف (ل) حرکت فتحه و یا ضمه بیاید لفظ جلاله پُرخوانده میشود و اما هرگاه قبل از آن حرکت کسره بیاید لفظ جلاله باریک خوانده میشود. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند بدون از (**هَدَى اللّٰهُ**) یک مثال تفخیم از غیر درس بیاورد. اگر نتوانستند خود برای شان این مثال را میدهد : (**نصرُ الله**)
- کلمات مرحله اخیر دقیق بالای شاگردان مشق و تکرار شود به خصوص کلمه (**لِيُضِيْعَ**) در این کلمه حرف (ض) دقیق از مخرجش با رعایت صفتش ادا گردد و نیز حرف (ع) از مخرجش که وسط حلق است تلفظ و ادا شود ؛ زیرا اگر کمی بی توجهی شود این حرف به حرف همزه بدل میشود.
- به شاگردان گفته شود که ادغام بدون غنه از خیشوم خارج نمیشود و به خیشوم ارتباطی ندارد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

درس چهلم

عنوان: تلاوت جزء اول آیت (۱۴۴) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- قواعد تجویدی درس را بدانند .
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.
- حرف ثا را دقیق از مخرجش تلفظ کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود، درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

- در (قَدۡ) حرف دال قلقله میشود و در کلمه (نَرٰی) حرف (ر) پُرخوانده میشود و حرف (ی) تلفظ نمیشود. از شاگردان پرسیده شود آیا کسی میتواند بگوید چرا حرف (ی) تلفظ نمیشود اگر جواب داده نشد به طور ساده برای شان گفته شود ؛ زیرا حرکت ندارد.

- در (فِي السَّمَآءِ) مد متصل است که از چهار الی پنج حرکت و در حالت وقف تا شش حرکت کش میشود باید حق آن ادا گردد. مد متصل مدی است که حرف مد و سبب آن در یک کلمه واقع شده باشد.

- در (فَلَنُوَلِّيَنَّكَ) سعی شود تا همه حروف با رعایت حق شان ادا گردد به خصوص حروف مشدد. تلفظ این کلمه نسبتاً مشکل است بناءً بالای شاگردان بیشتر تکرار شود.

- در کلمه (حَيۡثُ) توجه شود تا حرف (ث) از مخرجش که نوک زبان با سر دندان های علیا است ادا گردد و به گونۀ ادا گردد که سامع بداند این حرف (ث) بود. چند شاگرد تلفظ کند و چند دیگر قضاوت نماید.

- در کلمه (كُنۡتُمۡ) اخفاء است؛ چون بعد از نون ساکن حرف (ت) آمده است و این حرف یکی از حروف پانزده گانه اخفاء میباشد.

- مثال های قلقله صغرا در کلمات (وَجۡهِكَ) (قِبۡلَةً)

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و یکم

عنوان: تلاوت جزء دوم آیت (۱۴۴) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- مخرج حرف (ع) را دقیق درک نمایند .
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

- در (وَإِنَّ) دو حرف نون است یعنی هر گاه حرفی مشدد میباشد در حقیقت آن دو حرف است حرف اول ساکن و حرف دوم متحرک، باید در هنگام تلاوت حق هر دو ادا گردد. شکل اصلی نون ساکن و نون متحرک روی تخته کار شود و برای شاگردان توضیح گردد. شکل: (نْ – نَ)

- در (الَّذِيْنَ) نیز دو حرف لام وجود دارد و همچان در این کلمه مد قصر و یا مد اصلی که حرف مد ساکن و ماقبلش همجنسش است نیز واقع شده است. و این مد توسط شاگردان تشخیص گردد.

- در (لَيَعْلَمُوْنَ) حرف (ع) از مخرجش که همانا وسط حلق است ادا گردد. این کلمه بالای شاگردان مشق شود.

- در (مِنْ رَّبِّهِمْ) ادغام بدون غنه است؛ چون در مقابل نون ساکن حرف (ر) واقع شده و این حرف از حروف ادغام بدون غنه میباشد. از یک شاگرد پرسیده شود که در کدام حروف ادغام بدون غنه میشود. و نیز مخرج حرف (هـ) از شاگردان پرسیده شود.

- در (وَمَا اللّٰهُ) حرف لام لفظ جلاله پر خوانده میشود؛ زیرا ماقبلش مفتوح است.

- در (بِغَافِلٍ عَمَّا) اظهار میشود؛ چون تنوین دو زبر در مقابلش حرف (ع) آمده و این حرف از حروف ششگانه اظهار میباشد. از یک شاگرد پرسیده شود تا قاعده اظهار را در کلمه فوق تشخیص نماید.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و دوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۴۵) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حرف اقلاب را بشناسند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در (وَلَئِنۡ أَتَيۡتَ ٱلَّذِينَ) اظهار میشود؛ چون بعد از نون ساکن حرف همزه(ء) واقع شده است. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند نون ساکن را عملاً در این کلمه اظهار کند.

- در (ءَايَةٍ مَّا) ادغام با غنه است ؛ از شاگردان پرسیده شود کی میتواند حروف ادغام با غنه را بیان نماید.

- در (وَمَآ أَنتَ) مد منفصل و اخفاء صورت میگیرد. توسط شاگردان شناسایی گردند.

- در (وَمَا بَعۡضُهُم بِتَابِعٍ) حرف (م) اخفاء شفوی میشود؛ چون بعد از آن حرف (ب) واقع شده است، حرف (ع) باید از مخرجش دقیق تلفظ شود تا با حرف همزه(ء) مشابهت پیدا نکند.

- در (مِّنۢ بَعۡدِ) اقلاب است ؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف اقلاب که همانا حرف (ب) است واقع شده است ؛ اقلاب در لغت به معنای بدل کردن و در اصطلاح تجوید بدل کردن نون ساکن و تنوین به حرف (م) را گویند. از همین لحاظ بالای نون ساکن حرف (م) کوچک قرار دارد.

- در کلمه (جَآءَكَ) مد متصل است چون حرف مد و سبب آن که همزه(ء) است در یک کلمه جمع شده اند.

- در (إِذٗا لَّمِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ) ادغام بدون غنه میشود؛ زیرا بعد از تنوین (دو زبر) حرف (ل) که یکی از حروف شش گانه (یرملون) است واقع شده است. و نیز در عین حال توجه شود تا حرف (ظ) با صفت استعلایش ادا گردد یعنی پر خوانده شود تا با حرف (ز) فرق داشته باشد. در اخیر ساعت درسی از شاگردان خواسته شود تا قواعد تجویدی درس را بیان نمایند؛ اگر مشکل داشتند به آنها کمک و همکاری صورت گیرد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و سوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۴۶) سورۀ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند حرف (ر) اگر مکسور باشد باریک خوانده میشود .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

- در (اَلَّذِيْنَ) حروف اول کلمه باید سریع ادا گردد و هیچ گونه مکث و درنگ در آن صورت نگیرد؛ زیرا همه ایشان از حروف مجهوره میباشند. یعنی به گونۀ بلند و واضح ادا میشوند. حروف جهرعبارت از (ا، ب، ج د، ذ، ر، ز، ض، ط، ظ، ع، غ، ق، ل، م، ن، و، ء، ی) ضد جهر همس است حروف همس حروفی اند که به آهستگی ادا میشوند

- در (يَعۡرِفُوۡنَهٗ) حرف (ر) باریک ادا میشود؛ چون مکسور است. و نیز در این کلمه مد اصلی واقع شده یعنی حرف مد (و) ساکن و ماقبلش حرکت همجنسش ضمه است. این مد توسط شاگردان تشخیص شود.

- در (اَبۡنَآءَهُمۡ) قلقه صغرا صورت میگیرد ؛ چون حرف قلقله که همانا حرف (ب) است در وسط کلمه قرار گرفته است. و نیز در این کلمه مد متصل واقع شده است.

- در (فَرِيۡقًا مِّنۡهُمۡ) تنوین (دو زبر) در حرف (م) ادغام با غنه میشود و نیز نون ساکن اظهار میشود؛چون بعد از آن حرف (هـ) آمده است وآن یکی از حروف شش گانه اظهار و حلقی میباشد.

- در کلمه (الۡحَقَّ) سعی شود تا حرف (ح) با رعایت مخرجش ادا گردد و از حرف (هـ) قطعاً باید فرق شود. این کلمه بالای شاگردان تکرار شود تا تلفظ ایشان اصلاح گردد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و چهارم

عنوان: تلاوت آیات (۱۴۷– ۱۴۸) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- لام شمسی و قمری را بشناسند.
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیات درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

– در کلمه (اَلْحَقُّ) دو حرف قاف وجود دارد که اولی آن قلقله صغرا میشود؛ چون ساکن است. این کلمه بالای شاگردان به حد کافی تکرار شود تا همه ایشان حروف (ح) و (ق) را درست از مخرج شان تلفظ کرده بتوانند و نیز باید حق شد را رعایت کنند.

– در (مِنْ رَّبِّكَ) ادغام بدون غنه است چون بعد از نون ساکن حرف (ر) آمده است. از چند شاگرد خواسته شود تا در مورد نون ساکن نظر دهند که از کدام لحاظ نون ساکن آواز خود را از دست میدهد و تلفظ نمیشود.

– در (مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ) لام قمری است؛ زیرا بعد از آن حرف (م) واقع شده برای شاگردان فهمانده شود و گفته شود: لام ها که در ابتدای کلمه واقع میشوند به دو نوع اند ۱– لام شمسی ۲– لام قمری؛ در کلماتی که لام تلفظ نمیشود شمسی اند و در کلماتی که تلفظ میشوند قمری میباشند. مثال شمسی: (وَالصَّلٰوةِ) مثال قمری: (مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ)

– در آیت بعدی قواعد تجویدی از قبیل ادغام با غنه، مد قصر حکم لفظ جلاله، اخفا و غیره وجود دارد نخست باید توسط شاگردان عزیز شناسایی گردند در غیر آن هریک برای شان بیان شده و توضیح گردد.

– شاگردان به چهار گروپ تقسیم شوند و بعد برای شان وظیفه سپرده شود تا آیات درس را در بین هم خوانده و قواعد را از یک دیگر بپرسند و با آنها همکاری لازم صورت گیرد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و پنجم

عنوان: تلاوت آیت (۱۴۹) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حروف قلقله را بشناسند.
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند، بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

- در کلمه (وَجْهَكَ) قلقله صغرا است؛ چون حرف (ج) در وسط کلمه قرار دارد و از حروف (قطب جد) میباشد. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند بگوید حروف قلقله عبارت از کدام حرف ها میباشد؟ و نیز از آنها پرسیده شود که قلقله به چند قسم است. اگر جواب از جانب آنها داده نشد ؛ برای شان شرح گردد، و چند مثال قلقله کبرا و صغرا در روی تخته کار شود.

- در (الْحَرَامِ) حرف (ر) پر خوانده میشود؛ زیرا مفتوح است و نیز در حالت مضموم پُر خوانده میشود و تنها در حالتی که مکسور باشد باریک خوانده میشود. چند مثال پر و باریک خواندن حرف (ر) در روی تخته کار شود و همچنان عملاً بالای شاگردان هر دو حالت مشق گردد.

- از اینکه آیت درس مختصر است بالای تمام شاگران به نوبت خوانده شود و در قسمت تلفظ شان توجه جدی صورت گیرد.

- برای شاگردان گفته شود که حرف (غ) از جمله حروف استعلا است و باید در هنگام تلفظ این دقت شود تا پر ادا گردد یعنی زبان جمع شده به سوی کام میلان کند.

- شاگردان مثال های ادغام بدون غنه، اظهار و قلقله را در درس عملاً تمرین نمایند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و ششم

عنوان: تلاوت جزء اول آیت (۱۵۰) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حروف اظهار را بشناسند .
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

– در هنگام تلفظ حرف (ث) سعی شود تا این حرف دقیق از مخرجش ادا گردد؛ زیرا بسا اوقات به اثر کم توجهی به جای این حرف، حرف (س) تلفظ میشود؛ پس بهتر است این حرف بالای تعدادی از شاگردان مشق گردد و برایشان گفته شود که در هنگام تلفظ آن نوک زبان را بر سر دندان های پیش رو تماس دهید.

– در هنگام تلفظ کلمه (لِئَلَّا) کوشش شود تا این کلمه مثل لفظ اسم الله ادا نگردد و هر دو کلمه روی تخته نوشته شده فرق های شان واضح گردد و علاوه از تلاوت مکمل آیت، کلمه (لِئَلَّا) به گونهٔ تنها بالای شاگردان مشق و تلفظ شود.

– در (مِنْ حَيْثُ) اظهار ؛ چون بعد از نون ساکن حرف (ح) آمده که از جملهٔ حروف ششگانه اظهار میباشد.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و هفتم

عنوان: تلاوت جزء دوم آیت (۱۵۰) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.
- حروف را از مخرج شان درست تلفظ کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

– در (إِلَّا الَّذِيْنَ) سعی شود تا حرف (إِلَّا) مشدد ادا گردد در غیر آن (الی) تلفظ میشود و در این صورت حتی تغییر در معنا به وجود میآید، پس در هنگام تلاوت شاگردان دقت شود تا همه ایشان درست آن را ادا نمایند.

– در کلمه (ظَلَمُوْا) حرف (ظ) با صفت استعلایش ادا گردد تا با حرف (ز) بدل نشود ؛ معلم محترم از چند شاگرد بخواهد تا هر یک تنها این کلمه را تلفظ نمایند.

– در آیت درس حرف (هـ) در چند کلمه آمده است و این حرف از حروف حلقی میباشد و مخرجش آخر حلق است شاگردان در هنگام تلاوت متوجه باشند تا این حرف را از مخرجش تلفظ نمایند و این حرف با حرف (ح) قریب المخرج است اگر دقت صورت نگیرد در میان شان تمیز نمیشود.

– آیت درس مختصر است در صورت امکان برای هر شاگرد وقت داده شود تا آیت کریمه را تلاوت نماید و در عین حال با آنها همکاری صورت گیرد.

– در این درس چهار جا اظهار شفوی آمده که عبارت اند از (مِنْهُمْ فَلَا) (تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِيْ) (عَلَيْكُمْ وَ) (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ)

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس چهل و هشتم

عنوان: تلاوت آیت (۱۵۱) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- قواعد تجویدی درس را بدانند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
- احکام تجوید را که قبلاً خوانده اند در این درس رعایت کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم در ابتدا توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته با دقت و رعایت قواعد تجوید آیت مبارکه را میخواند؛ سپس درس را بالای تمام شاگردان خوانده اشتباهات شان را اصلاح مینماید.

- بعد از شاگردان میپرسد کی میتواند احکام تجوید را از کلمات درس امروز بیان نماید؟ با آنها همکاری صورت گیرد.

دانش لازمی

- در (كَمَآ أَرۡسَلۡنَا) مد منفصل است؛ چون حرف مد در یک کلمه و سبب آن(ء) در کلمه دیگر واقع شده است.

- و در (رَسُولٗا مِّنكُمۡ) تنوین (دو زبر) در حرف میم ادغام با غنه میشود؛ زیرا حرف میم از حروف چهارگانه (ینمو) میباشد.

- در کلمه (عَلَيۡكُمۡ) سعی شود حرف (ع) دقیق از مخرجش ادا گردد تا به حرف همزه(ء) تبدیل نشود.

- در (وَيُعَلِّمُكُم مَّا) ادغام مثلین واقع شده؛ چون بعد از حرف (م) ساکن حرف (م) متحرک آمده است.

- شاگردان به چند گروپ تقسیم شوند و چند دقیقه برای شان وقت داده شود تا در مورد قواعد تجوید بین هم بحث نمایند و اگر با کدام مشکلی رو بر رو میشوند معلم محترم آن را حل مینمایند.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم برای شاگردان وظیفه میدهد تا دو آیت (۱-۲) سورهٔ همزه را دقیق حفظ نمایند.

درس چهل و نهم

عنوان: تلاوت آیات (۱۵۲– ۱۵۳) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که هر گاه ماقبل حرف لام لفظ جلاله حرکت ضمه و یا فتحه باشد لفظ جلاله پر ادا میشود .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– آیات مبارکه نخست توسط معلم محترم تلاوت میشود و بعد از معرفی قواعد تجویدی بالای شاگردان تلاوت صورت میگیرد بعد کلمات داخل چوکات مرحله سوم تکرار میشود.

– معلم محترم کلمات زیر را روی تخته نوشته نموده احکام آن را برای شاگردان بیان مینماید.

دانش لازمی

– در (فَاذْكُرُونِيٓ) سعی شود حرف (ذ) دقیق از مخرجش که سر زبان نوک دندن های ثنایای علیا است ادا گردد و نیز در عین حال در این کلمه مد منفصل آمده است که باید حق این مد رعایت شود.

– در (أَذْكُرْكُمْ) حرف (ر) پر خوانده میشود؛ زیرا حکم حرف ما قبل را به خود میگیرد و حرف ماقبلش حرکت ضمه دارد. و نیز در این کلمه حرف (م) اظهار شفوی میشود.

– در (تَكْفُرُونِ) به اعتبار وقف آیت مد عارض للسکون صورت میگیرد که طول , توسط و قصر هر سه حالت جایز است.

– در (بِالصَّبْرِ،الصَّلٰوةِ ,الصّٰبِرِيْنَ) حرف (ص) مشدد است باید حق شد آن ادا گردد و نیز صفت اسعلایش رعایت گردد یعنی پر خوانده شود و بیشتر این صفت باعث میشود که این حرف از حرف (س) در هنگام تلاوت تمیز میشود.

– در (اِنَّ اللّٰهَ) حرف لام لفظ جلاله پر خوانده میشود؛ چون قبل از آن حرکت فتحه واقع شده است.

– **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه ام

عنوان: تلاوت آیات (۱۵۴– ۱۵۵) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- مد قصر و یا مد اصلی را بشناسند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیات درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

– در (تَقُوْلُوْا) مد قصر دو بار تکرار شده است که این مد را، مد اصلی نیز گویند یعنی حرف مد(و) ساکن و ماقبلش همجنسش(ضمه) است.

– در (لِمَنْ يُّقْتَلُ) ادغام باغنه است ؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ی) که یکی از حروف ادغام با غنه است واقع شده است. بالای شاگردان غنه عملاً اجرا شود.

– در (سَبِيْلِ اللّٰهِ) حرف لام اسم جلاله باریک ادا میشود؛ چون ماقبلش حرکت کسره آمده است. از یک شاگرد پرسیده شود لفظ اسم الله در کلمه فوق پُر ادا میشود و یا باریک؟ اگر جوابش قناعت بخش نبود از چند تن دیگر پرسیده شود اگر آنها هم نتوانستند جواب درست ارائه کنند، خود برای شان بیان میکند.

– در (اَحْيَآءٌ وَّلٰكِنْ لَّا) ادغام با غنه و ادغام بدون غنه هر دو موجود است سعی شود توسط شاگردان تشخیص گردند در غیر آن هر ادغام به طور جداگانه توضیح گردد.

– در (وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ) قلقله صغرا و اخفاء شفوی است در کلمه اول حرف (ب) قلقله صغرا میشود؛ چون در وسط کلمه قرار دارد و این حرف یکی از حروف پنجگانه (قطب جد) است و نیز در حرف میم ساکن اخفاء شفوی صورت میگیرد زیرا بعد از آن حرف (ب) واقع شده است.

– در کلمه (وَالْاَنْفُسِ) نون ساکن اخفاء میشود؛ چون بعد از آن حرف (ف) که از جملۀ حروف پانزده گانه اخفاء میباشد، واقع شده است.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه و یکم

عنوان: تلاوت آیات (۱۵۶– ۱۵۷) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– قواعد تجویدی درس را بدانند .
– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.
– قواعد تجوید را که قبلاً آموخته اند در این درس تطبیق کرده بتوانند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیات درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح گردد.

دانش لازمی

– در (إِذَآ أَصَابَتۡهُم) مد منفصل واقع شده؛ چون حرف مد در یک کلمه و سبب آن(ء) در کلمه دیگر است و حرف (ص) با صفت استعلایش باید ادا گردد یعنی پر خوانده شود تا از حرف (س) فرق شود و همچنان حرف (ذ) دقیق از مخرجش ادا گردد تا از حرف (ز) فرق شود.

– در (قَالُوٓا) حرف (ق) پر ادا میگردد ؛ چون از حروف هفت گانه (خُصَّ ضَغطٍ قِظ) است. به خاطر وضاحت بیشتر برای شاگردان حروف استعلا به طور جداگانه روی تخته نوشته شود. در (رٰجِعُوۡنَ) حرف (ر) پر ادا میگردد.

– در (أُولَٰٓئِكَ) مد متصل است حرف مد و سبب آن(ء) در یک کلمه جمع شده اند از چهار الی پنج حرکت کش میشود.

– در (صَلَوٰتٌ مِّنۡ رَّبِّهِمۡ) هر دو نوع ادغام واقع شده است سعی شود هریک توسط شاگردان معرفی گردد اگر مشکل داشتند معلم محترم کمک شان نماید.

– در کلمات (هُمُ الۡمُهۡتَدُوۡنَ) حرف (هـ) دقیق از مخرجش ادا گردد تا با حرف (ح) فرق شود و به خاطر درست تلفظ کردن این حرف از مخرجش کلمات فوق بالای شاگردان تمرین گردد.

– در مورد قواعد فوق از شاگردان پرسش به عمل آید اگر مشکل داشتند با ایشان همکاری صورت گیرد.

– **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه و دوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۵۸) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که حرف (ص) پر ادا میگردد .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند شاگرد میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس را به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح نموده و عملاً کلمات را با قواعد تجوید تلفظ مینماید.

دانش لازمی

– در (إِنَّ الصَّفَا) حرف نون مشدد ادا گردد و نیز حرف (ص) مشدد و پر ادا شود.

– در (وَالْمَرْوَةَ) حرف (ر) پر ادا میشود؛ چون حرکت ماقبلش فتحه است قاعده این است که هر گاه حرف (را) ساکن باشد حکم حرکت حرف ماقبلش را به خود میگیرد اگر حرف ماقبل مفتوح و یا مضموم باشد پُر خوانده میشود و اگر مکسور باشد باریک خوانده میشود.

– در کلمه (شَعَآئِرِ) مد متصل است. از یک شاگرد پرسیده شود از کدام لحاظ این مد را متصل میگویند؟

– در (فَمَنْ حَجَّ) نون ساکن اظهار میشود؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ح) که یکی از حروف شش گانه اظهار میباشد آمده است.

– در (أَنْ يَطَّوَّفَ) نون ساکن ادغام با غنه میشود. در هنگام تلفظ این کلمه سعی شود تا حقوق شدها رعایت گردد.

– در (وَمَنْ تَطَوَّعَ) نون ساکن اخفاء میشود؛ زیرا بعد از آن حرف (ت) آمده است و این حرف از حروف پانزده گانه اخفاء است.

– در کلمه(شَاكِرٌ) تنوین اظهار میشود؛ زیرا بعد از آن حرف (ع) در کلمه (عَلِيمٌ) آمده است و باید در هنگام تلفظ حرف (ع) دقت صورت گیرد تا با حرف (ء) بدل نشود و حتی مشابهت با آن باید پیدا نکند. از چند شاگرد خواسته شود تا این کلمه را تلفظ نمایند.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن آیات اول و دوم سورهٔ همزه از حفظ توسط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت (۳-۴) آنرا دقیق حفظ نمایند.

درس پنجاه و سوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۵۹) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– احکام مد متصل و مد منفصل را دانسته و هر یک را از کلمات درس نشان داده بتوانند .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید برای شاگردان خوانده شود؛ سپس از ده تن شاگردانی که در فعالیت های صنفی کمتر سهم میگیرند خواسته شود تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس را به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح نموده و عملاً کلمات را با قواعد شان برای آنها تلفظ مینماید.

دانش لازمی

– در (إِنَّ الَّذِينَ) سعی شود تا حرف (ذ) دقیق از مخرجش ادا گردد، برای شاگردان یاد آوری شود که این حرف مخرجش نوک زبان سر دندان های ثنایا علیا است و در اثر کمی بی تفاوتی در هنگام تلاوت امکان دارد به جای این حرف (ز) تلفظ شود. این حرف عملاً چند بار توسط معلم و از جانب بعضی از شاگردان تلفظ شود.

– در (مَآ أَنزَلْنَا) مد منفصل و اخفاء آمده است نخست توسط شاگردان شناسایی و معرفی گردند و در غیر آن برای شان معرفی شود.

– در (مِنَ الْبَيِّنٰتِ) لام قمری یعنی حرف لام این کلمه خوانده میشود. و نیز در هنگام تلفظ این کلمه توجه شود تا حرف (ی) مشدد ادا گردد.

– در (مِنۢ بَعْدِ) اقلاب است؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ب) آمده هر گاه بعد از نون ساکن و تنوین این حرف آید نون ساکن و تنوین به حرف (م) بدل میشوند.

– در (يَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ) حرف لام لفظ جلاله پر خوانده میشود. بالای شاگردان مشق و به طورمستقل تلفظ گردد.

– در (مَآ أَنزَلْنَا) مد منفصل است زیرا حرف مد در یک کلمه و سبب آن (ء) در کلمه دیگر آمده است.

در (أُولَٰٓئِكَ) مد متصل است زیرا حرف مد و سبب آن (ء) در یک کلمه آمده اند.

– **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه و چهارم

عنوان: تلاوت آیات (۱۶۰– ۱۶۱) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– بدانند که در کلمه (اجمعین) کدام قلقله صورت میگیرد .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند تن شاگردانی که در روز های گذشته کمتر سهم گرفته اند میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیات درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس را به طور مفصل چنانچه در زیر شرح شده برای شاگردان توضیح نموده و عملاً کلمات را با قواعد شان برای آنها تلفظ مینماید

دانش لازمی

– در (تَابُوْا) مد اصلی است چون حرف مد(و) ساکن ماقبلش حرکت هم جنسش یعنی ضمه است. حروف مد با حرکات همجنس شان روی تخته صنف نوشته و بعد تو سط یک شاگرد هر حرف با هم جنسش آشنا گردد.

– در (اِلَّا الَّذِيْنَ) حرف لام مشدد ادا گردد و اگر به این شکل (الی الَّذِيْنَ) ادا گردد اشتباه است و حتی در معنا تغییر وارد میشود.

– در کلمات (وَاَصْلَحُوْا وَبَيَّنُوْا) آن الف که در مقابل کلمات بدون حرکت قرار دارد تلفظ نمیشود.

– در ابتدای این کلمات (وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ) لام شمسی است. حق حروف مشدد این کلمات رعایت گردد. و در هنگام تلاوت شاگردان توجه صورت گیرد و اگر مشکل داشتند کلمات مذکور بالای شان تکرار شود.

– در (كَفَرُوْا) سعی شود تا در هنگام تلاوت حرف (ف) مشدد ادا نگردد؛ زیرا تجربه شده که بسا از شاگردان حرف (ف) را در هنگام تلاوت شد میدهند که اشتباه است؛ لذا این کلمه بالای بعضی از شاگردان تمرین شود.

– در (وَالْمَلٰٓئِكَةِ) مد متصل واقع شده است باید در هنگام تلاوت حق آن ادا گردد، و نیز از شاگردان پرسیده شود این مد از چند حرکت الی چند حرکت کش میشود؟ اگر جواب درست ارائه نشد معلم محترم خود برای شان میگوید : از چهار الی پنج و در حالت وقف تا به شش حرکت مد صورت میگیرد.

– در (اَجْمَعِيْنَ) حرف (ج) چون در وسط کلمه قرار دارد قلقله صغرا میشود و نیز در عین حال در این کلمه به اعتبار وقف آیت مد عارض للسکون است.

– **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه و پنجم

عنوان: تلاوت آیات (۱۶۲-۱۶۳) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- اظهار ، اخفاء و ادغام را از کلمات درس نشان دهند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس از چند تن شاگردانی که در روز های گذشته کمتر سهم گرفته اند میخواهد تا هر کدام به نوبه خود آیات درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس را به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح نموده و عملاً کلمات را با قواعد شان برای آنها تلفظ مینماید.

دانش لازمی

- در (خٰلِدِيْنَ) سعی صورت گیرد تا حرف (خ) پر ادا گردد؛ زیرا این حرف یکی از حروف استعلاء میباشد یعنی در هنگام تلفظ این حروف زبان جمع شده به طرف کام میلان میکند. مجموعهٔ حروف استعلاء عبارت از: (خص، ضغط، قظ) میباشد. باید همواره متوجه تلاوت شاگردان باشیم که آیا صفات حروف را رعایت میکنند یا خیر. به خاطر خوب آشنا ساختن آنها بهتر است این هفت کلمهٔ (خالد، صادق، ضآلین، غافل، طارق، قال، ظالم) روی تخته نوشته شود.

- در کلمه (يُخَفَّفُ) دقت شود تا حق شد حرف (ف) رعایت گردد. بهتر است این کلمه به گونهٔ مستقل بالای شاگردان تمرین گردد.

- در (عَنۡهُمُ الۡعَذَابُ) نون ساکن اظهار میشود؛ زیرا بعد از آن حرف (هـ) که یکی از حروف حلقی است واقع شده است

- در (يُنۡظَرُوۡنَ) نون ساکن اخفاء میشود؛ چون بعد از آن حرف (ظ) که یکی از حروف اخفاء میباشد آمده است

- در (اِلٰهٌ وَّاحِدٌ) تنوین در حرف (و) ادغام باغنه میشود، و اگر در این کلمه وقف صورت گیرد حرف (د) قلقله کبرا میشود چون در اخیر کلمه قرار دارد.

- در (لَآ اِلٰهَ) مد منفصل است.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه و ششم

عنوان: تلاوت آیت (۱۶۴) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که حرف (ر) در حالت مفتوح و مضموم پر ادا میگردد .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس را به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح نموده و عملاً کلمات را با قواعد شان برای آنها تلفظ مینماید و بعد کلمات مرحله سوم را بالای ایشان تمرین میکند.

دانش لازمی

- در (وَالْأَرْضِ) حرف (ر) پُر خوانده میشود. گرچه ساکن است؛ اما حرف ماقبلش مفتوح است.

- در (وَاخْتِلَافِ) بعد از حرف (و) همزه وصل است که تلفظ نمیشود. در هنگام تلفظ این کلمه سعی شود تا حرف (خ) از مخرجش ادا گردد. از یک شاگرد پرسیده شود مخرج حرف (خ) در کدام قسمت دهن قرار دارد. اگر مشکل داشت از چند تن دیگر پرسیده شود تا واضح شود که مخرج این حرف در حلق است.

- در کلمه (تَجْرِيْ) حرف (ج) قلقله صغرا میشود و حرف (ر) چون مکسور است باریک خوانده میشود.

- در کلمه (يَنْفَعُ) نون ساکن اخفاء میشود؛ زیرا بعد از آن حرف (ف) آمده است.

- در (وَمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ) مد منفصل و اخفاء نون ساکن است و حرف لام لفظ جلاله ؛ چون ماقبلش حرکت فتحه است پر ادا میگردد.

- در (مِنَ السَّمَآءِ مِنْ مَّآءٍ) مد متصل و ادغام باغنه است. کوشش شود این دو قاعده نخست توسط شاگردان معرفی شوند.
- حروف مشدد کلمات آیت به گونهٔ ادا گردند که حق شد آنها کاملاً رعایت گردد.

- در (لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ) تنوین در حرف (ی) ادغام باغنه میشود؛ چون حرف (ی) از جمله حروف ینمو میباشد.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن آیات سوم و چهارم سوره همزه از حفظ تو سط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا دو آیت (۵-۶) آن را دقیق حفظ نمایند.

درس پنجاه و هفتم

عنوان: تلاوت آیت (۱۶۵) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– ادغام با غنه و ادغام بدون غنه را شناخته و آنها را از هم دیگر فرق کرده بتوانند .

– آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را برای شاگردان میخواند؛ سپس درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. بعد قواعد تجویدی درس را به طور مفصل چنانچه در ذیل شرح شده برای شاگردان توضیح نموده و عملاً کلمات را با قواعد شان برای آنها تلفظ میکند و بعد کلمات مرحله سوم را بالای ایشان تمرین مینماید.

دانش لازمی

- در (وَمِنَ النَّاسِ) ادغام مثلین است در هنگام تلاوت باید بر نون مشدد اندکی مکث صورت گیرد، ادغام در لغت به معنای داخل کردن و در اصطلاح تجوید داخل کردن یک حرف را در حرف دیگر گویند و از شاگردان پرسیده شود ادغام به چند نوع است اگر جواب درست ندادند برای شان بیان شود.

در (مَنْ يَتَّخِذُ) نون ساکن ادغام باغنه میشود. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند حروف ادغام با غنه را بگوید؟ اگر نتوانستد آن حروف که در کلمه (ینمو) جمع شده است روی تخته نوشته شود.

– در (مِنْ دُونِ اللّٰهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ) اخفاء، حکم لفظ جلاله و ادغام با غنه است تو سط شاگردان شناسایی شده معرفی شوند و اگر مشکل داشتند با آنها همکاری صورت گیرد. در (آمَنُوٓا أَشَدُّ) مد منفصل است. مد منفصل آن مد است که حرف آن در یک کلمه و سببش (ء) در کلمه دیگر واقع شود.

–در (حُبًّا لِّلّٰهِ)حق شد ها رعایت گردد و نیز از شاگردان پرسیده شود که کدام ادغام این جا آمده است؟ اگر جواب درست نبود برای شان گفته شود ادغام بدون غنه است.

–در (لِلّٰهِ) حرف لام لفظ جلاله باریک خوانده میشود. چند مثال ترقیق اسم جلاله جهت یادگیری بهتر شاگردان روی تخته نوشته شود. حرف (ب)

– در کلمه (الْعَذَابِ) به اعتبار وقف آیت ساکن میشود و در این صورت قلقله کبرا صورت میگیرد چون در اخیر کلمه واقع است. سعی شود نخست تعریف قلقله از جانب شاگردان ارائه گردد اگر مشکل داشتند برای آنها تعریف شود.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفراد

– **مواد ممد درسی**: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه و هشتم

عنوان: تلاوت آیت (۱۶۶) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که حرف مشدد به کدام حرف گفته میشود .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید برای شاگردان خوانده شود بعد به آنها وقت داده شود تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را بالای ایشان تمرین مینماید. به خصوص کلمه (**وَتَقَطَّعَتْ**) که باید روی تخته نوشته شود.

دانش لازمی

- حرف (ذ) دقیق از مخرجش که سر زبان نوک دندان های بالا است ادا گردد و این حرف بالای شاگردان عملاً تلفظ شود، و از آنها پرسیده شود کی میتواند بگوید کدام حرف شریک مخرج این حرف است؟ اگر جواب درست ارایه نشد برای شان جواب درست بیان شود: حرف (ث) در مخرج با آن شریک است.
- در (إِذْ تَبَرَّأَ) سعی شود تا حرف (ر) مشدد و پُر ادا گردد این حرف بالای چند تن از شاگردان تکرار گردد.
- هرگاه حروف قلقله در آخر کلمه بیاید و ساکن باشد و یا هم به اعتبار وقف ساکن شود قلقله کبرا صورت میگیرد مانند : (الْأَسْبَابُ)

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس پنجاه و نهم

عنوان: تلاوت آیت (۱۶۷) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که در کدام صورت حرف میم ساکن اظهار شفوی میشود .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان تمرین مینماید.

دانش لازمی

- در (كَرَّةً) تنوین دو زبر اخفاء میشود؛ چون در مقابلش حرف (ف) در کلمۀ (فَنَتَبَرَّاَ) آمده است. بالای چند شاگرد این کلمه تکرار گردد و نیز برای آنها باز گو شود که اخفاء در لغت به معنای پنهان کردن است و در اصطلاح تجوید پنهان کردن تنوین و نون ساکن در عقب یکی از حروف پانزده گانه اخفاء میباشد.

- در (مِنْهُمْ) نون ساکن اظهار میشود؛ چون بعد از آن حرف (هـ) آمده است و این حرف یکی از حروف شش گانه اظهار میباشد. سعی شود تا حروف اظهار توسط شاگردان بیان گردد.

- در (اَعْمَالَهُمْ حَسَرٰتٍ) اظهار شفوی است یعنی میم ساکن واضح و کامل ادا میشود ؛ زیرا بعد از آن حرف (ح) واقع شده است. میم ساکن تنها در صورتی اخفاء میشودکه بعد از آن حرف (ب) آید، برای شاگردان گفته شود: در لغت عربی لب را (شفةٌ) میگویند.

- در (وَمَا هُمْ بِخٰرِجِيْنَ) میم ساکن اخفاء شفوی میشود؛ چون بعد از آن حرف (ب) آمده است.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس شصتم

عنوان: تلاوت آیت (۱۶۸) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- لام شمسی و لام قمری را شناخته و هر یک را در مثال معرفی کرده بتوانند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در (الْأَرْضِ) حرف (ر) پُر ادا میشود ؛ چون در حالت سکون حکم حرف قبلی را به خود میگیرد و در این کلمه حرف همزه که ماقبل آن است مفتوح است پس از این لحاظ حرف (ر) پُر خوانده میشود. از شاگردان پرسیده شود در کدام حالت حرف (ر) باریک ادا میگردد؟

- در کلمه (حَلٰلًا) تنوین اخفاء میشود ؛ زیرا بعد از آن حرف (ط) در کلمه (طَیِّبًا) واقع شده و این حرف از حروف اخفاء است.

- در کلمه (الشَّیْطٰنِ) حرف (ش) مشدد است؛ باید حق شد آن رعایت گردد و نیز در هنگام تلفظ این حرف باید صفت تفشی آن رعایت شود، تفشی در لغت به معنای فاش، انتشار و پخش کردن است و در اصطلاح تجوید عبارت از انتشار صوت و هوا در هنگام تلفظ حرف (ش) در فضای دهن است و این صفت تنها در همین حرف وجود دارد.

- از شاگردان پرسیده شود که در کلمه (الشَّیْطٰنِ) کدام لام آمده است و آیا تلفظ میشود یا خیر؟

- در (عَدُوٌّ مُّبِیْنٌ) ادغام با غنه است؛ چون بعد از تنوین حرف (م) که یکی از حروف نوع ادغام باغنه میباشد آمده است. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند گوید ادغام چند حرف دارد و به چند نوع است؟ اگر جواب درست ارائه نشد برای آنها توضیح و بیان شود.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

کارخانه گی: معلم محترم بعد از شنیدن آیات پنجم و ششم سورهٔ همزه از حفظ تو سط شاگردان، برای آنها وظیفه میدهد تا سه آیت اخیر (۷-۹) آنرا دقیق حفظ نمایند.

درس شصت و یکم

عنوان: تلاوت آیات (۱۶۹-۱۷۰) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که در کلمه (وَالْفَحْشَآءِ) کدام مد است .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید با دقت تام برای شاگردان خوانده شود سپس آیات درس توسط شاگردان دقیق به خوانده شده و بعد به آنها وقت داده شود تا هر کدام به نوبه خود آیات درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند، و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در (يَأْمُرُكُمْ) حرف (م) اخفاء شفوی میشود؛ زیرا بعد از آن حرف (ب) واقع شده است.

در(بِالسُّوٓءِ) مد متصل است؛ چون حرف مد (و) و سبب آن (ء) در یک کلمه جمع شده اند. از چند شاگرد در این مورد سوالات گوناگون صورت گیرد مانند: کی میتواند حروف را بیان کند؟ کی میتواند مد متصل را تعریف کند؟ کی میتواند این مد را با رعایت حقش ادا نماید؟

- در (وَالْفَحْشَآءِ) نیز مد متصل است.
- در (وَأَنْ تَقُولُوا) اخفاء و مد طبیعی میباشد. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند گوید در این کلمه چند مد طبیعی است؟
- در (عَلَى اللّٰهِ) حرف لام لفظ الله پر خوانده میشود؛ چون ما قبل آن حرکت فتحه واقع شده است. حالت ترقیق اسم لفظ الله (بسمِ الله) روی تخته نوشته شود.
- در کلمه (مَآ أَنْزَلَ) مد منفصل است؛ زیرا حرف مد در یک کلمه و سبب آن(ء) در کلمه دیگر قرار دارد. این کلمه روی تخته بیرون نویس شود بعد از یک شاگرد خواسته شود نزد تخته صنف آمده حرف مد و سبب آنرا برای دیگران نشان دهد.
- در کلماتی که حرف (ع) آمده است دقت صورت گیرد تا این حرف از مخرجش ادا گردد و هیچ نوع مشابهت به حرف (ء) پیدا نکند؛ پس بهتر است تلفظ این حرف بالای شاگردان عملی و نظری کار شود.
- در کلمات (شَيْـًٔا وَّلَا يَهْتَدُونَ) دو چیز در نظر گرفته شود: ادغام باغنه به شکل درستش و دقیق تلفظ کردن حرف (هـ) از مخرجش و اگر کمی هم بی توجهی شود به جای این حرف، حرف (ح) تلفظ میشود.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس شصت و دوم

عنوان: تلاوت آیات (۱۷۱–۱۷۲) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

– مثال های اقلاب ، اظهار، و اخفاء را از آیات درس شناسایی نموده و نشان داده بتوانند .

– آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.

– به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

– معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیات درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

– در کلمات (وَمَثَلُ الَّذِيْنَ) حرف (ث،ذ) شریک مخرج اند باید دقیق از مخرجشان تلفظ شوند. عملاً برای شاگردان فهمانده شود که در هنگام تلفظ این دو حرف نوک زبان اندکی به جلو سر دندان های ثنایای علیا قرار میگیرد و به طور تنهایی خارج از این کلمه حروف (ث، ذ) بالای شاگردان تمرین گردد.

– در کلمه (يَنْعِقُ) نون ساکن اظهار میشود؛ چون بعد از آن حرف (ع) که یکی از حروف حلقی است واقع شده است. از شاگردان پرسیده شود: آیا بین حروف اظهار و حروف حلقی فرق وجود دارد؟ اگر جواب درست ارائه نشد برای شان گفته شود که نخیر هر دو یکی اند.

– در کلمات (دُعَآءً وَّنِدَآءً) مد متصل و ادغام باغنه آمده است. قواعد کلمات نخست توسط شاگردان شناسایی گردد.

– در کلمات (صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ) سه قاعده تجوید وجود دارد که عبارت اند از: اقلاب، اظهار و اخفاء در کلمه اول اقلاب است و در کلمه دوم اظهار و در کلمه سوم اخفاء. قواعد کلمات نخست توسط شاگردان شناسایی گردد.

– در کلمه (مِنْ طَيِّبٰتِ) نون ساکن اخفاء میشود و حرف (ی) باید مشدد ادا گردد.

– در (وَاشْكُرُوْا) حرف (ر) پُر ادا میشود. از شاگردان پرسیده شود چرا حرف (ر) پُر ادا میشود؟ اگر علت را دقیق گفتند خوب در غیر آن برای شان بیان گردد.

– در (اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهٗ لَحٰفِظُوْنَ) دو اخفاء است.

– در (رَزَقْنٰكُمْ) حرف (قاف) قلقله صغرا میشود. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند حروف قلقله را بیان کند؟ اگر نتواستند حروف (قطب جد) روی تخته صنف نوشته شود.

– **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

– **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس شصت وسوم

عنوان: تلاوت آیت (۱۷۳) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که در (إِنَّ اللَّهَ) لفظ جلاله پر خوانده میشود .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در کلمه (حَرَّمَ) گرچه ظاهراً حرف(ر) یک بار آمده است؛ اما در اصل دو حرف (ر) وجود دارد که یک آن ساکن و دومش متحرک میباشد قاعدۀ آن است که هر گاه یک حرف ساکن و حرف ثانی متحرک باشد یکی در دیگری ادغام میشود و از آن یک حرف مشدد به میان میآید. حرف (ر) در کلمه (حَرَّمَ) پُر ادا میگردد ؛ چون حرف ساکن حکم ماقبل را به خود گرفته و دومی خود مفتوح است. این قاعده برای شاگردان به زبان ساده تفهیم شود.

- در کلمه (وَالدَّمَ) لام شمسی است ؛ زیرا بعد از آن حرف (د) آمده است لام شمسی چنانچه در گذشته گفتیم نوشته میشود؛ اما تلفظ نمیشود.

- در کلمه(الْخِنْزِيْرِ) نون ساکن اخفاء میشود؛ زیرا بعد از آن حرف (ز) واقع شده است از شاگردان پرسیده شود کی میتواند ده حرف اخفاء را روی تخته بنویسد متباقی حروف اخفاء توسط دیگران بیان و یا هم روی تخته نوشته شود.

- در کلمه (وَمَآ اُهِلَّ) مد منفصل است ؛ چون حرف مد در یک کلمه و سبب آن (ء) در کلمه دیگر آمده است توسط دو شاگرد حرف مد و سبب آن معرفی گردد.

- در (فَمَنِ اضْطُرَّ) صفت استعلاء حروف (ض، ط) رعایت شود و نیز در عین حال حرف (ر) باصفت تفخیمش(پر) فراموش نشود. این کلمه بالای شاگردان تمرین گردد.

- در (إِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ) تفخیم و یا پر خواندن لفظ جلاله رعایت شود و نیز ادغام بدون غنه از نظر انداخته نشود. نخست ادغام بدون غنه توسط شاگردان شناسایی گردد.

- در کلمه (عَلَيْهِ) به اعتبار وقف مد لین صورت میگیرد و بالای شاگردان عملاً تمرین گردد. و نیز از آنها پرسیده شود که حرف لین در این کلمه کدام است؟ اگر جواب قناعت بخش ندادند معلم محترم خود موضوع را برای شان روشن ساخته حرف (ی) لین را معرفی مینماید.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس شصت و چهارم

عنوان: تلاوت آیت (۱۷۴) سورۀ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- مد طبیعی را بشناسند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- معلم محترم بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد، درس جدید را با دقت تام برای شاگردان میخواند؛ سپس آیت درس را بالای شاگردان دقیق میخواند و به آنها وقت میدهد تا هر کدام به نوبه خود آیت درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان مشق مینماید.

دانش لازمی

- در کلمه (الَّذِيْنَ) مد طبیعی است ؛ چون حرف (ی) ساکن و ماقبلش حرکت کسره که هم جنسش است، وجود دارد از شاگردان پرسیده شود: کی میتواند حروف مد را نام ببرد؟ و نیز از ایشان پرسیده شود: این حروف در کدام حالت مد میشوند.

- در کلمه (يَكْتُمُوْنَ) نیز مد طبیعی است که حرف مد (و) ساکن ماقبلش حرکت ضمه وجود دارد این مد را مد اصلی نیز گویند و از یک الی دو حرکت کش میشود.

- در کلمه (وَيَشْتَرُوْنَ) در حرف (ش) باید صفت تفشی در نظر گرفته شود و نیز در عین حال در این کلمه مد اصلی یا طبیعی و صفت تفخیم حرف (ر) باید رعایت گردد. برای شاگردان گفته شود حرف (ر) دو حالت دارد تفخیم یا پُر، ترقیق یا باریک، هرگاه این حرف مفتوح و یا مضموم باشد پُر خوانده میشود و هر گاه مکسور باشد باریک ادا میگردد.

- در کلمه (ثَمَنًا) حرف (ث) دقیق از مخرجش ادا گردد تا با حرف مشابه اش یعنی حرف (س) فرق کند و نیز در این کلمه تنوین اخفاء میشود؛ چون بعد از آن حرف (ق) که یکی از حروف پانزده گانه اخفاء است واقع شده. شاگردان عملاً حرف (ث) را تلفظ نمایند.

- در کلمه (بُطُوْنِهِمْ) حرف (ط) پُر خوانده میشود و در این کلمه حرف میم ساکن اظهار شفوی میشودبرای شاگردان فهمانده شود که از این لحاظ حرف (ط) پر خوانده میشود(چون از حروف استعلا است) و نیز برایشان بیان شود که از این لحاظ حرف (م) اظهار شفوی میشود(چون بعد از آن حرف «ب» نیامده است).

- در (يُزَكِّيْهِمْ) حرف (ک) مشدد است باید در هنگام تلفظ حق شد آن رعایت شود این کلمه بالای شاگردان تمرین و تلفظ گردد.

- در (عَذَابٌ اَلِيۡمٌ) تنوین دو پیش اظهار میشود؛ زیرا بعد از آن همزه واقع شده است از شاگردان پرسیده شود: کی میتواند حروف اظهار را روی تخته بنویسد و یا هم بیان کند؟
- شاگردان حین تلاوت رموز وقف ها را عملاً رعایت نمایند.
- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس شصت و پنجم

عنوان: تلاوت آیت (۱۷۵) سوره البقره

صفحه:

وقت:یک ساعت درسی (۴۵)دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- سورهٔ همزه را دقیق از حفظ تلاوت کرده بتوانند .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند..
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

یاد داشت

- از اینکه سپردن آیات سورهٔ همزه به عنوان کارخانه گی در هفته های گذشته تمام شد؛ لذا از معلم محترم خواهشمندیم تا در پهلوی درس ناظره امروز تمام آیات سورهٔ همزه را به حیث درس حفظ مطابق رهنمود های چوکات زیر برای شاگردان تقدیم نماید البته ایشان آیات را قبلاً حفظ نموده اند. معلم محترم میتواند دروس اخیر را به حیث درس های مراجعه تقدیم نماید.

دانش لازمی

- ترجمه سوره همزه: وای بر هر طعنه زننده و عیب جو، آنکه گرد آورد مال را و شمرد آن را، گمان میکند که مالش جاوید خواهد ساخت او را، نخیر هرگز ! یقیناً افگنده میشود او در حطمه، و چه چیز فهماند ترا که چیست حطمه؟، آتشی است افروخته الهی، آنکه غلبه میکند بر دل ها، یقیناً آن آتش بر ایشان از هر سو بسته شده، در ستون های دراز.

روش تدریس: تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
معلم محترم بعد احوال پرسی و انجام فعالیت های مقدماتی فضای صنف را کنترول نموده برای شاگردان میگوید امروز سورهٔ همزه را از حفظ تمرین و تکرار مینماییم. - نخست خود سورهٔ مبارک را با دقت تام از حفظ میخواند و بعد از یک و یا دو شاگرد خوش تلاوت و خوش صدا میخواهد تا سوره را از بر بخوانند و درعین حال متوجه دیگران بوده به تلاوت آنها گوش میدهد. - معلم محترم سورهٔ مبارک را به طور آیت، آیت میخواند. و برای شاگردان هدایت میدهد تا آیات را به تعقیبش به صدا مناسب تکرار نمایند. - برای شاگردان چند دقیقه وقت میدهد و از آنها میخواهد تا خاموشانه آیات را نزد خود بخوانند و تکرار نمایند. - بعد از هر شاگرد چند آیت را گوش نموده برای شان هدایت میدهد تا هر کس سوره همزه را از حفظ برای هم پهلویش بخواند و نیز آن سامع بخواند و شاگرد اولی گوش دهد. - در مورد سوره مبارکه در روشنایی ترجمه فوق برای شاگردان توضیحات لازم	- دو شاگرد سوره را با دقت از حفظ میخوانند. - آیات را نزد خود تکرار میکنند.

میدهد. – شاگردان را با طرح سوالات زیر ارزیابی میکند. – کی میتواند سه آیت اول سورهٔ همزه را از حفظ بخواند؟ – کی میتواند سه آیت بعدی سورهٔ همزه را از حفظ بخواند؟ – کی میتواند سه آیت متباقی را از حفظ بخواند ؟ – کی میتواند سورهٔ مبارک را مکمل از حفظ بخواند. ؟	شاگردان همه از خود آماده گی نشان میدهد.

درس شصت و ششم

عنوان: تلاوت آیت (۱۷۶) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که در کدام کلمه درس اقلاب صورت میگیرد .
- آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد؛ درس جدید با دقت تام برای شاگردان خوانده شود سپس درس توسط شاگردان دقیق خوانده شود و بعد به آنها وقت داده شود تا هر کدام به نوبه خود درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان تمرین مینماید.

دانش لازمی

- در کلمه (ذٰلِكَ) بالای حرف (ذ) الف مقصوره است که حکم مد اصلی را دارد. از شاگردان پرسیده شود: آن الف کوچک که بالای حرف (ذ) قرار دارد به نام چه یاد میشود؟ اگر جواب قناعت بخش ارائه شد خوب در غیر آن برای شان معرفی شود: آن فتحه اشباعی است.

- در (بِأَنَّ اللّٰهَ) لفظ اسم الله پر خوانده می شود در مورد نیز از چند شاگرد پرسیده شود که در کدام حالت دیگر لفظ اسم الله پر خوانده میشود و در کدام حالت باریک خوانده میشود. اگر جواب درست داده نشد برای شان توضیح گردد.

- در کلمه (نَزَّلَ) حرف (ز) مشدد است در هنگام تلفظ بر علاوه از حق شد باید صفت صفیر آن نیز رعایت گردد. بهتر است که نخست معلم محترم این کلمه را در پهلوی کلمات مرحله سوم درس خود تکرار و تلفظ نماید. صفیر آواز خوشی است که از خالیگاه دندان ها خارج میشود و دو حرف متصف به این صفت اند (ز،ص).

- در کلمه (بِالْحَقِّ) حرف (ق) به اعتبار وقف مطلق قلقله کبرا میشود، در هنگام تلاوت توجه شاگردان به این قاعده معطوف شود.

- در کلمه (شِقَاقٍۭ بَعِيدٍ) تنوین (دو زیر) اقلاب میشود، یعنی به حرف میم بدل میشود، از چند شاگرد در مورد اقلاب سوال شود اگر مشکل داشتند با آنها همکاری صورت گیرد.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس شصت و هفتم

عنوان: تلاوت جزء اول آیت (۱۷۷) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که برای مد متصل از کدام لحاظ مد متصل میگویند .
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد؛ درس جدید با دقت تام برای شاگردان خوانده شود سپس درس توسط شاگردان دقیق خوانده شود و بعد به آنها وقت داده شود تا هر کدام به نوبه خود درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان تمرین مینماید.

دانش لازمی

- در (أَنۡ تُوَلُّوۡا) اخفاء واقع گردیده است؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ت) آمده است که از جمله حروف پانزده گانه اخفاء میباشد.

- در (وُجُوۡهَكُمۡ) مد طبیعی است توسط شاگردان شناسایی و نشان داده شود.

- در کلمات (الۡمَشۡرِقِ وَالۡمَغۡرِبِ) حرف (ر) باریک خوانده میشود سعی شود نخست علت باریک خواندن آن توسط شاگردان بیان شود در غیر برای شان باز گو گردد.

- در (مَنۡ اٰمَنَ) نون ساکن اظهار میشود؛ چون بعد از آن حرف حلقی واقع شده است.

- در (وَالۡمَلٰٓئِكَةِ) مد متصل است، این مد نخست توسط شاگردان تعریف شود اگر تعریف شان قانع کننده نبود معلم خودش آن را تعریف کند.

- در کلمه (وَالنَّبِيّٖنَ) کسره اشباعی در حرف (ی) مشدد آمده است سعی شود تا حق آن همراه با شدش ادا گردد.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس شصت و هشتم

عنوان: تلاوت جزء دوم آیت (۱۷۷) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حروف قلقله را بشناسند .
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد؛ درس جدید با دقت تام برای شاگردان خوانده شود سپس درس توسط شاگردان دقیق خوانده شود و بعد به آنها وقت داده شود د تا هر کدام به نوبه خود درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان تمرین مینماید.

دانش لازمی

- در کلمه (الْمَالَ) لام قمری است از شاگردان پرسیده شود لام قمری تلفظ میشودیا خیر؟ اگر جواب قناعت بخش ارائه نشد برای شان هر نوع آن توضیح شود.

- در (ذَوِی الْقُرْبٰی) حرف (ی) تلفظ نمیشود. برای شاگردان گفته شود حروفی که بدون حرکت اند از لحاظ رسم الخط نوشته میشود؛ اما خوانده نمیشوند. و بهتر است که در هر درس چند حرف از همین حروف برای شاگردان معرفی شود.

- در (وَالسَّآئِلِیْنَ) مد متصل آمده است؛ زیرا حرف مد (الف) و سبب آن (ء) در یک کلمه جمع شده اند.

- در (الرِّقَابِ ۚ) حرف (ب) را میتوان به اعتبار علامه وقف قلقله کبرا نمود ؛ زیرا این حرف از حروف پنجگانه قلقله (قطب جد) میباشد.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره

درس شصت و نهم

عنوان: تلاوت جزء سوم آیت (۱۷۷) سورهٔ البقره

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که حرف (ص) پر ادا میگردد .
- جزء آیت درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت جزء آیت درس علاقه مند شوند.

فعالیت های ابتدایی درس

- بعد از انجام موضوعات مقدماتی و خواندن درس گذشته توسط یک شاگرد؛ درس جدید با دقت تام برای شاگردان خوانده شود سپس درس توسط شاگردان دقیق خوانده شود و بعد به آن ها وقت داده شود تا هر کدام به نوبه خود درس را با رعایت مخارج حروف از روی کتاب بخواند. و بعد کلمات مرحله سوم را روی تخته نوشته نموده بالای شاگردان تمرین مینماید.

دانش لازمی

- در (وَأَقَامَ الصَّلَوٰةَ) حرف ص پر و مشدد ادا میشود و این حرف یکی از حروف هفتگانه استعلا است نخست از شاگردان پرسیده شود که حروف استعلا کدام ها اند اگر جواب درست ارائه نشد معلم محترم حروف استعلا را (خ، ص، ض، غ ط، ق، ظ) روی تخته نوشته و برای شان معرفی میکند.

- در (وَءَاتَى الزَّكَوٰةَ) حرف (ز) مشدد است در هنگام تلفظ آن سعی شود تا صفت صفیرش رعایت گردد.

- در (فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ) مد متصل آمده این مد بالای شاگردان مشق شده از آنها پرسیده شود کی میتواند مد متصل را تعریف نماید اگر از جانب شاگردان تعریف صورت نگرفت معلم محترم آنرا برای شان تعریف مینماید. از شاگردان پرسیده شود کی میتواند علاوه از این دو کلمه در کلمات دیگر مد متصل را نشان دهد؟

- در (بِعَهْدِهِمْ إِذَا) اظهار شفوی است؛ زیرا بعد از حرف (م) ساکن حرف (ء) آمده است.

- **روش تدریس:** تلاوت،سؤال وجواب، انفرادی
- **مواد ممد درسی:** کتاب، کتابچه، تخته، تباشیر وغیره.

درس هفتادم

عنوان: حفظ آیات (۱-۴) سورهٔ القارعه

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حرف (ث) را دقیق از مخرجش ادا کرده بتوانند .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

یادداشت

از این که حفظ سوره های بخش محفوظات به عنوان کارخانه گی در هفته های گذشته تمام گردیده ؛ لذا از معلم محترم خواهشمندیم تا از این درس به بعد سوره های که در بخش محفوظات مقرر بود ؛ همان سوره ها را به حیث مراجعهٔ حفظ برای شاگردان تقدیم نماید.

دانش لازمی

- از این که شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۱-۴ سوره قارعه) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

حرف (ق) از حروف مستعلیه است باید پر ادا گردد.

حرف (ت) مدور در حالت وقف به حرف (هـ) بدل میشود، در هنگام تلاوت اگر بر آن وقف صورت میگیرد باید به گونهٔ ادا شود تا شنونده بداند که حرف (هـ) تلفظ گردید.

در (مَآ أَدْرٰىكَ) مد منفصل است چون حرف مد در یک کلمه آمده است و سبب آن در کلمه دیگر و این مد از چهار تا پنج حرکت کش میشود.

در کلمه (كَالْفَرَاشِ) حرف (ر) پُر ادا میگردد.

در کلمه (الْمَبْثُوثِ) حرف (ث) دقیق از مخرجش که تماس نوک زبان با سر دندان های ثنایای عُلیا است ادا گردد، تا از حرف (س) فرق شود.

درس هفتاد ویکم

عنوان: حفظ آیات (۵–۷) سورهٔ القارعه

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که لام قمری هم تلفظ میشود و هم نوشته .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی:

از اینکه شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۵–۷ سورهٔ القارعه) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

در کلمه (تَكُونُ) مد طبیعی است؛ چون حرف (و) ساکن و ما قبلش حرکت همجنسش (ضمه) آمده است.

در (الْجِبَالُ) لام قمری است که هم نوشته میشود و هم تلفظ.

در (الْمَنْفُوشِ) اخفاء است؛ چون بعد از نون ساکن حرف (ف) که یکی از حروف پانزده گانه اخفاء میباشد آمده است.

در (مَنْ ثَقُلَتْ) نیز اخفاء است.

در (عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ) ادغام بدون غنه است.

درس هفتاد و دوم

عنوان: حفظ آیات (۸–۱۱) سورهٔ القارعه

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حروف اظهار را معرفی کرده بتوانند .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی

از این که شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۸–۱۱ سوره قارعه) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

در (**مَنْ خَفَّتْ**) اظهار صورت میگیرد؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (خ) آمده است و این حرف یکی از حروف حلقی میباشد.

در (**مَوَازِيْنُهٗ**) مد طبیعی است؛ چون حرف مد (ی) ساکن و ماقبلش کسره (زیر) هم جنسش آمده است.

در (**نَارٌ حَامِيَةٌ**) اظهار میشود؛ زیرا بعد تنوین (دوزبر) حرف(ح) آمده که ازجملهٔ حروف شش گانهٔ اظهار میباشد.

درس هفتاد وسوم

عنوان: حفظ آیات (۱-۳) سورهٔ التکاثر

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که هر گاه حرف (ر) ساکن باشد حکم حرف ما قبلش را به خود میگیرد .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی

از این که شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۱-۳ سوره تکاثر) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

در کلمه (التَّكَاثُرُ) حرف (ر) پر خوانده میشود؛ چون حرکت ضمه دارد و نیز در کلمه (زُرْتُمُ) حرف (ر) پر خوانده میشود زیرا حرکت ماقبلش ضمه دارد ؛ اما در کلمه (الْمَقَابِرَ) با وجود این که حرکت فتحه دارد به اعتبار وقف حکم حرکت ما قبل را به خود میگیرد که آن حرکت کسره است باریک خوانده میشود.

درس هفتاد وچهارم

عنوان: حفظ آیات (۴-۶) سوره تکاثر

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حرف (ح) را دقیق از مخرجش تلفظ کرده بتوانند .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی:

از اینکه شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۴-۶ سورۀ التکاثر) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

در هنگام تلفظ حرف (ع) در کلمات درس توجه شود تا حرف (ع) دقیق از مخرجش که همانا وسط حلق است ادا گردد.

در کلمه (الْجَحِيمَ) سعی شود تا حرف (ح) در هنگام تلفظ به حرف (هـ) تبدیل نشود، به اعتبار وقف آیت در این کلمه مد عارض للسکون میشود که سه گونه مد نمودن در آن جایز است: طول = شش حرکت، توسط = چهار حرکت و قصر = دو حرکت

درس هفتاد و پنجم

عنوان: حفظ آیات (۷-۸) سوره تکاثر

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- حروف حلقی را شناخته و معرفی کرده بتوانند .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی

از این که شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۷-۸ سورۀ التکاثر) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

- در (ثُمَّ) درحرف (م) ادغام صورت میگیرد.
- در (لَتَرَوُنَّهَا، لَتُسْئَلُنَّ) درحرف نون مشدد نیز ادغام صورت میگیرد.
- در (يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ) اظهار است؛ چون بعد از تنوین حرف (ع) که یکی از حروف حلقی است واقع شده است.

درس هفتاد و ششم

عنوان: حفظ آیات (۱-۳) سورهٔ الهمزه

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که ادغام بدون غنه دو حرف دارد که عبارت اند از (ل ، ر) .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی

از این که شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۱-۳ سورهٔ الهمزه) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

- در (وَيۡلٌ لِّكُلِّ) ادغام بدون غنه است و نیز در (هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ) ادغام بدون غنه میباشد، کوشش شود نخست این دو ادغام توسط شاگردان شناسایی گردد.

- در (مَالًا وَّعَدَّدَهُۥ) ادغام باغنه است، چون بعد از تنوین (دو زبر) حرف (و) آمده که این حرف یکی از حروف ادغام با غنه میباشد.

درس هفتاد و هفتم

عنوان: حفظ آیات (۴-۶) سورهٔ الهمزه

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- بدانند که کلمه اقلاب معنای بدل کردن را افاده میکند .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی

از شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۴-۶ سورهٔ الهمزه) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

در (لَيُنۢبَذَنَّ) اقلاب است ؛ زیرا بعد از نون ساکن حرف (ب) آمده و اقلاب همین یک حرف را دارد و بس.

اقلاب در لغت بدل کردن را گویند و در اصطلاح تجوید بدل کردن نون ساکن و تنوین است به حرف (م) و هرگاه بعد از نون ساکن و تنوین حرف (ب) آید اقلاب صورت میگیرد.

درس هفتاد و هشتم

عنوان: حفظ آیات (۷-۹) سورهٔ الهمزه

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی (۴۵) دقیقه

اهداف: شاگردان باید:

- در هنگام تلاوت فرق بین حرف (ت) و حرف (ط) را دقیق کرده بتوانند .
- آیات درس را درست تلاوت کرده بتوانند.
- به تلاوت آیات درس علاقه مند شوند.

دانش لازمی

از اینکه شاگردان آیات درس را قبلاً حفظ نموده اند بهتر است که توسط همه ایشان با رعایت نوبت و نظم تلاوت آیات مطلوب (۷-۹ سوره همزه) خوانده شود و اگر اشتباهی میباشد رفع گردد.

- در هنگام تلاوت کلمه (تَطَّلِعُ) سعی شود تا حرف (ت) باریک و حرف (ط) پر ادا گردد، گرچه این دو حرف در مخرج باهم شریک اند اما از لحاظ صفت با هم فرق دارند.

- در (عَلَيۡهِم مُّؤۡصَدَةٌ) ادغام مثلین است.

- در (عَمَدٖ مُّمَدَّدَةِۭ) ادغام باغنه است.

شناختن وقف و علامات آن

تعریف وقف

وقف در لغت به معنای ایستادن و توقف کردن میباشد و در اصطلاح تجوید عبارت است از قطع صوت در حین قرائت بر حرف آخر کلمه.

اقسام وقف

وقف به اعتبار حالت تلاوت کننده به دو قسم میباشد: یک وقف اضطراری، دوم وقف اختیاری.

– وقف اضطراری وقفی است که بدون خواست و اراده قاری بنابر پیش آمدن عذر و یا عوارضی ؛ چون کوتاهی نفس، عطسه، سرفه، فراموشی، گریه و غیره رخ میدهد.

– وقف اختیاری وقفی است که قاری به خواست و اراده خود با توجه به معنا و ربط جملات محل و جای را اختیار نموده بر آن وقف میکند.

اقسام وقف اختیاری

وقف اختیاری از لحاظ محل بر چهار قسم است. ۱– وقف تام ۲– وقف کافی ۳– وقف حسن ۴– وقف قبیح.

وقف تام عبارت است از وقف بر جایی که بین دو عبارت طرفین محل وقف، هیچ نوع تعلق لفظی و معنوی وجود نداشته باشد.

وقف کافی عبارت است از وقف بر جایی که بین دو عبارت طرفین محل وقف، تعلق لفظی وجود نداشته باشد، اما تعلق معنوی بین آنها موجود باشد. وقف حسن عبارت است از وقف بر جایی که در آن عبارت اول تام و مستقل، اما عبارت دوم، ناقص بوده و برای تکمیل خود نیاز به عبارت اول دارد، وقف بر عبارت اولی جایز است ؛چون افادۀ معنای تام را میکند؛ اما آغاز از عبارت دومی به دلیل ناقص بودن آن جایز نیست ؛ پس باید قاری دو باره از کلمه مناسب شروع کرده و دو عبارت را با هم وصل نماید.

وقف قبیح عبارت از وقف نمودن بر کلمۀ که عبارت در آنجا تام نبوده؛ بلکه لفظاً و معناً به مابعدش تعلق دارد. مانند: وقف بر: (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓ) ابتدا از : (اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيْحُ ابْنُ مَرْيَمَ) مثال دوم : وقف بر :(يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ) و ابتدا از : (وَاَنْتُمْ سُكٰرٰى) وقف بر (الصَّلٰوةَ) با وجود این که از نظر لفظ ناقص نیست؛ ولی از این که معنا و مراد آیت تغییر میخورد و از طرف دیگر عبارت دومی (وَاَنْتُمْ سُكٰرٰى) ناقص میماند که به تنهایی نباید خوانده شود.

علایم وقف

– چون شناختن محل درست وقف و ابتداء، موقوف به تسلط بر زبان عربی و فهم معنا و تفسیر آیات قرآن کریم میبسته گی دارد که این دو برای تمامی اقشار مسلمین مُیسر نیست، از این لحاظ علما و دانشمندان اسلامی برای تشخیص محلات مناسب وقف، علایم و رموزی را معین کرده اند که با استفاده از آن تلاوت کننده گان میتوانند به آسانی به محلات صحیح و مناسب وقف پی ببرند.

– علایم و رموز مشهور وقف عبارت اند از : (م، ط، ج، ز، ص، لا، قلی، صلی، ق)

– «مـ» وقف لازم : وقفی است اگر رعایت نشود خلل و تغییر در معنا ایجاد میشود.

- «ط» وقف مطلق : وقفی است که لفظ و معنا در محل وقف هر دو تام باشند ؛ پس وقف بر آن مناسب و به جا است و ابتداء نیز به ما بعد آن پسندیده است؛ اما درعین حال وصل آن کدام تغییری در معنا نمیآید. به هر صورت وقف نمودن بر این علامه (ط) بهتر دانسته شده است.

- «ج» وقف جایز: وقفی است که هر دو حالت وصل و وقف جایز است؛ اما وقف آن بهتر شناخته شده است تمامی موارد وقف کافی بدون از موارد لازم، محل های وقف جایز میباشند.

- «ز» وقف مجوز : وقفی است که بنابر دلیلی تجویز شده است، ولی وصل آن نه تنها جایز؛ بلکه بهتر میباشد. این علامه «ز» ارتباط نزدیک دو جمله ماقبل و ما بعد است و بر وصل آنها تأکید میکند ؛ اما بنابر آنکه هر دو جمله مفید و مفهوم هستند و هر یک نیز به تنهایی خوانده میشودبه همین دلیل این وقف را مجوز میگویند یعنی بنابر دلیلی وقف آن مجاز دانسته شده است.

- «ص» وقف مرخص: وقفی است که به علت طولانی بودن جمله آیت و کوتاهی نفس، به قاری رخصت داده میشودکه در این محل وقف نماید ؛ اما در صورت تازه گی نفس وصل آن بهتر میباشد.

- «لا» وقف ممنوع : این را علامه وصل نیز گویند، این علامه در جایی است که وقف برآنجا خللی را در معنا و مفهوم آیت ایجاد میکند تمامی موارد وقف قبیح شامل همین میباشند.

- «صلی» علامه وصل است (الوصل أولی من الوقف) وصل نمودند بهتر است.

- «قلی» علامه وقف است (الوقف أولی من الوصل) وقف نمودن بهتر است.

- «ق» علامه وقف است (قیل علیه الوقف) به نزد بعضی وقف بهتر است.